

NÁBOŽENSTVÍ A SEKTY v České republice

PhDr. Zdeněk VOJTÍŠEK

OBSAH: [Úvod](#) [Církev a mimokřesťanská náboženství](#) [Postavení náboženských společností v ČR](#) [Nejdůležitější znaky sekt](#) [Nebezpečné zahraniční sekty](#) [Antroposofie](#) [Hnutí Grálu](#) [Hnutí Haré](#) [Kršna](#) [Hnutí Nového věku](#) [Hnutí víry](#) [Imanuelité](#) [Jóga v denním životě](#) [Moonovo hnutí](#) [Mormonismus](#) [Osho](#) [Rodina](#) [Sahaja jóga](#) [Satanismus](#) [Scientologická církev](#) [Sri Chinmoy](#) [Svědkové Jehovovi](#) [Transcendentální meditace](#) [Víra bahá'í](#) [Závěr](#)

ÚVOD

Účelem tohoto materiálu je seznámit čtenáře s méně známými náboženskými skupinami, s nimiž se může setkat na území České republiky. Kromě tradičních náboženských společností (za ty se považují především církve a židovské náboženské obce) se u nás vyskytuje i množství společností, které jsou v naší kulturní oblasti vnímány jako netradiční, alternativní či nové. Některé z nich mohou mít i charakter sekty a mohou tedy znamenat pro své členy či pro společnost určité nebezpečí. Veřejnost zpravidla touží toto nebezpečí jasně definovat a vymezit jednoznačnou hranici mezi náboženskými společnostmi, které jsou užitečné a všeobecně přijímané, a mezi těmi, které si zaslouží označení sekta. Slovo sekta totiž obecně již neznamená skupinu oddělenou od většího náboženského nebo politického hnutí, ale spíše skupinu, která nese výrazné sektářské znaky (blíže o nich v kapitole Nejdůležitější znaky sekt). Je ale třeba říci, že takové jasné oddělení v praxi není možné. Náboženské společnosti je spíše třeba vnímat jako škálu, na níž se sektářské tendence objevují v různé míře a která obsahuje i různé přechodové útvary. Tak se např. může stát, že se s jednotlivým sektářským chováním setkáme i ve společnosti, která sektou jistě není. Toto sektářské chování jedince může být způsobeno jen jeho osobní a duchovní nevyzrálostí. Rozdíl mezi kvalitní a nekvalitní náboženskou společností (sektou) tedy netkví v tom, že by se v té kvalitní nemohli vyskytovat lidé se sektářskou mentalitou. Skutečný rozdíl je v dalším vývoji takových osobností. Kvalitní náboženská společnost své následovníky vede dál k rozšíření obzorů, k přijímání podnětů z vnějšku, k promýšlení souvislostí, sebereflexi, k dospělé a odpovědné víře. Sekta má naopak zájem na tom, aby její členové zůstali "dětmi", a to jak ve smyslu duševní, tak duchovní zralosti, neboť dětská mentalita je pro ni z hlediska ovládnutí nejvýhodnější. Dále je třeba vzít v úvahu, že každá náboženská společnost nese na začátku svého působení rysy, pro něž může být považována za sektu. Její skutečná kvalita se projeví až tehdy, kdy dané společenství již není tak zcela nové a kdy je již možno poznat, zda se vyvíjí zdravě, či nikoli. Za nejdůležitější kritérium v tomto směru je možno považovat postavení jejího vůdce. Záleží např. na tom, zda připustí, že může být ve své roli nahraditelný a vystřídátný na základě volby členů. V těch společnostech, v nichž je řadovým členům umožněno se demokraticky podílet na správě, náboženské orientaci i způsobech fungování, je velká

naděje, že jejich vývoj s sebou přinese i upuštění ode všech sektářských praktik, které jejich vznik mohly doprovázet. Konečně je třeba připomenout, že i v rámci širších nesektářských náboženských společností se mohou vyskytnout společenství, která mají charakter sekty. Záleží pak na tom, zda ona široká společnost má dostatek chuti a síly se s těmito jevy vypořádat. Mělo by být samozřejmé, že sektářské praktiky budou odhaleny, diskutovány a kritizovány již uprostřed této společnosti. Z doposud řečeného tedy vyplývá, že na škále náboženských společností je možný pohyb a žádná skupina by neměla být považována ani za beznadějně sektářskou, ani za zcela bezchybnou. S vědomím této skutečnosti jsou koncipovány i následující stránky. Nejsou na nich jasně oddělené a odsouzené sekty, nýbrž největší prostor je dán sektářským znakům, jejichž pomocí je pak možno každou náboženskou společnost individuálně posuzovat. Těmto znakům předchází kapitoly o církvích a mimokřesťanských náboženstvích a o právním postavení náboženských společností v České republice. Zbytek materiálu je pak věnován skupinám, které nejsou příliš známé a tradiční a které - někdy právem - často čelí podezření z toho, že jsou sektami.

CÍRKVE A MIMOKŘESŤANSKÁ NÁBOŽENSTVÍ

Nejsilněji zastoupeným náboženstvím v České republice je křesťanství. Jeho největším představitelem je římskokatolická církev. Další křesťanské církve jsou sdruženy v Ekumenické radě církví (ekumenismus = hnutí, které se snaží překonat roztržičnost křesťanských tradic). Jejimi členy jsou: Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev metodistická, Bratrská jednota baptistů, Jednota bratrská, Církev bratrská, Pravoslavná církev v českých zemích, Starokatolická církev v ČR, Slezská církev evangelická a. v. (= augsburského vyznání), Evangelická církev a. v. v ČR a Apoštolská církev. Přidruženými církvemi jsou Armáda spásy a Česká biskupská konference, která reprezentuje římskokatolickou církev. Statut pozorovatele Ekumenické rady církví má Církev adventistů sedmého dne a Federace židovských obcí v ČR. Mimo Ekumenickou radu zatím stojí Křesťanské společenství.

S křesťanskou tradicí jsou spjaty i další skupiny, které se ovšem zpravidla mezi běžné církve nepočítají: Pražské společenství Kristovo, Církev Pánova, Kristova obec, Náboženská společnost československých unitářů, Církev Nového Jeruzaléma (swedenborgiáni), Křesťanská věda, Univerzální život, branhamisté a další. Několik dalších (Moonovo hnutí, mormonismus, hnutí víry, Rodina a svědkové Jehovovi) je zmíněno v druhé části tohoto materiálu.

Judaistické náboženství je u nás zastoupeno 10 náboženskými obcemi, sdruženými ve Federaci židovských obcí v České republice.

V poslední době se i u nás často zmiňuje islám. Několik muslimských organizací u nás, z nichž nejaktivnější jsou pravděpodobně Nadace pro zřízení a provoz islámského centra v Praze a v Brně, zastřešuje a před veřejností nejčastěji zastupuje Ústředí muslimských náboženských obcí. První mešita v České republice byla slavnostně otevřena v červenci 1998. O víře bahá'í, která má kořeny v islámu, pojednává kapitola na konci této přílohy.

Rovněž několik hinduistických skupin je podrobněji zmíněno ve druhé části (hnutí Haré Kršna, Jóga v denním životě, Osho, Sahaja jóga, Sri Chinmoy, Transcendentální meditace). Kromě nich zde jmenujme ještě Misi Čaitanji Siddhaswarupanandy Paramahamsy, zvaného

těž krátce Jagad Guru, následovníky pravděpodobně nejúspěšnějšího a nejlivnějšího současného indického duchovního vůdce Sathya Sai Baby, či komunitu příslušníků hnutí Ananda márga (kteří vystupují též jako Česká neohumanistická společnost).

Z buddhismu jsou v České republice nyní již zastoupeny všechny významné směry. Theravádový (jižní) buddhismus je pěstován např. ve společnostech Přátelé Dhammy či Bodhi (v Praze a Pardubicích). S tibetským buddhismem diamantové cesty je možno se setkat v centru Karma Dubgji Ling Praha, založeném lamou Ole Nydahlem, který je duchovním vůdcem Společnosti Diamantové cesty. V Brně je tibetský buddhismus praktikován ve skupině Přátel tibetského buddhismu a učení Šambhala. Zenový buddhismus se pěstuje na př. ve společnostech korejského stylu Kwan Um nebo ve Středoevropské zenové asociaci. Zenovým buddhismem jsou inspirovány i školy bojového umění kung-fu, karate, aikido a další.

Posledních několik let přineslo oživení zájmu o ezoterismus, skrytou a výlučnou podobu některých náboženství, která je přístupna pouze zasvěceným (ezoterní = vnitřní). V západním ezoterismu najdeme tradice křesťanských legend (např. o svatém grálu), gnóze a mysterií, judaismu, islámu i starověkých náboženství Egypta a Předního východu. Podle egyptského boha Thovta, řecky nazývaného Hermes, se západní ezoterismus nazývá někdy též hermetismus.

Ezoterických kroužků a škol je u nás celá řada. Z těch uzavřenějších jmenujme např. Společnosti přátel (žáci G. I. Gurdžieva), komunitu s mnoha sektářskými a nebezpečnými rysy Most ke svobodě na Brněnsku či Řád ochránců Boží vůle na Zemi. Vlastní ezoterickou školu filozofického vzdělání, ale současně i mesiášských vizí pro tento svět vytvořila mezinárodní organizace Nová Akropolis. Ezoterní kořeny mají i společenství svobodných zednářů a rosikrucianů. Zdá se však, že alespoň prvně jmenovaní od náboženství v posledních desetiletích ustoupili a že nyní výrazně převládají společenské zájmy nad náboženskými.

Propracovaný systém výkladu světa - antropozofii - vložil do esoterismu 20. století Rudolf Steiner. Jiný ezoterický systém přinesl v první polovině 20. století Oskar Bernhardt, zvaný Abd-ru-shin, a založil tak Hnutí Grálu. Na něho navázal u nás v 90. letech Jan Dvorský a jeho skupina Imanuelitů. O všech třech těchto významných skupinách pojednávají kapitoly ve druhé části této přílohy.

Ezoterismus zbavený svého duchovního základu a pokleslý na magické praktiky se označuje jako okultismus (lat. *occulta* = skryté věci). Nalezneme v něm spiritismus, věštické praktiky i snahu magicky řídit nejen vlastní život, ale i životy druhých lidí. I tyto praktiky sdružují zájemce do několika kroužků. Extrémní a zároveň populární formou magie je satanismus. I o něm je zmínka ještě dále stejně jako o hnutí Nového věku, jehož ezoterický kořen je též velmi významný.

Rysy náboženství zvláště v jeho sektářské podobě můžeme pozorovat i u hnutí, která nemají zdánlivě s náboženstvím nic společného nebo ani nic společného mít nechtějí. Zřetelné rysy sekty má svérázná psychoterapie zvaná dianetika, jejíž praktikanti se ovšem časem za náboženství sami prohlásili, když utvořili scientologickou církev (viz též dále). Charakter sekty mohou mít i politické strany či hnutí (např. Humanistické hnutí). Sektářské prvky je možno nalézt i v hnutí skinheads, mezi extrémními ekologickými aktivisty či mezi příslušníky národně konzervativních klubů a dokonce i v obchodním způsobu zvaném multi-level

marketing. Náboženskou oddanost věci a fanatismus v získávání dalších stoupenců vzbuzují také organizace využívající pyramidový efekt (Vanilla).

POSTAVENÍ NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Náboženské společnosti v České republice žijí stále ještě v napětí mezi dědictvím legislativy komunistického období a náboženskou svobodou. V éře vlády komunistické strany byla náboženská svoboda značně omezena. Vláda tehdy nedovolila žádnou náboženskou činnost, která by nebyla povolena státem. Záminkou k tomuto omezení byla údajná podpora náboženství tím, že stát povolené náboženské společnosti zajišťoval finančně. Důsledkem této "podpory" pak byla možnost státního dohledu nad náboženskými společnostmi. Počet náboženských společností, které byly za těchto podmínek v České republice povoleny, dosáhl na konci komunistického období 18. Bezprostředně po změně společenských poměrů - začátkem roku 1990 - byla na základě tohoto zákona povolena činnost ještě též Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů (tzv. mormonům).

V roce 1991 byl přijat Zákon č. 308/1991 "o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností". Podle tohoto zákona mají registrované církve a náboženské společnosti v České republice nárok na přístup jimi pověřených osob, vykonávajících duchovenskou činnost, do veřejných sociálních a zdravotnických zařízení, ubytovacích prostor vojenských útvarů, vězení apod. Jako jedna z podmínek zahájení registračního řízení byl stanoven závazný počet osob, kteří se k této náboženské společnosti hlásí. Jiné výhody vyplývají registrovaným náboženským společnostem ještě i z jiných zákonů (týkají se zajištění platů duchovních, celních sazeb dovážené literatury apod.).

Církve a náboženské společnosti, které byly povoleny před přijetím tohoto zákona, se považují za registrované i nadále. Kromě již jmenované církve mormonů to byly tyto společnosti: Apoštolská církev v ČR, Bratrská jednota baptistů, Církve adventistů sedmého dne, Církve bratrská, Církve československá husitská, Církve řeckokatolická, Církve římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev a. v. v ČR, Evangelická církev metodistická, Federace židovských obcí v ČR, Jednota bratrská, Křesťanské sbory, Náboženská společnost československých unitářů, Novoapoštolská církev v ČR, Pravoslavná církev v českých zemích, Slezská církev evangelická a. v. a Starokatolická církev.

Počet osob nutný k zahájení registračního řízení byl vzhledem k nevyřešeným restitučním otázkám, a tím k dále trvající finanční závislosti církví a náboženských společností na státu, stanoven zákonem č. 161/1992 "o registraci církví a náboženských společností" na deset tisíc zletilých osob. Pokud by žádající organizace byla členem Světové rady církví, počet zletilých osob by musel dosáhnout alespoň pěti set. Kvůli těmto podmínkám se množství nových náboženských směrů ocitlo mimo možnosti státní registrace. Po přijetí tohoto zákona tak mohly být registrovány pouze dva náboženské subjekty: Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a Luterská evangelická církev a. v. v ČR.

Ačkoli se původně jistě předpokládalo rychlé snížení tohoto počtu v souvislosti s novou úpravou vztahu státu k církvím a náboženským společnostem, doposud k tomuto snížení nedošlo. Právem lze tedy mluvit o určité diskriminaci těch náboženských směrů, kterým za komunismu u nás nebylo dovoleno působit vůbec a které doposud nemají požadovaný počet členů. Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že registrace dnes již nemá na praktický náboženský život téměř žádný vliv. I neregistrované náboženské společnosti se mohou

svobodně sdružovat, vykonávat náboženské úkony, vydávat a šířit literaturu apod. Kvůli získání statutu právnické osoby se často nechávají zaregistrovat jako občanská sdružení nebo nadace.

Největší význam státní registrace tak dnes leží pravděpodobně v oblasti veřejného mínění. Ve veřejnosti stále přetrvává přesvědčení, že registrací stát deklaruje určitou solidnost a spolehlivost registrované náboženské společnosti, nebo že dokonce důvěryhodnost této společnosti garantuje. To samozřejmě není možné ani žádoucí. Taková garance by totiž nutně znamenala možnost zásahu státu do vnitřních záležitostí náboženských společností. Připuštěním takové možnosti by se situace náboženských společností nebezpečně přiblížila stavu v době komunistické nesvobody.

Přesvědčení o vyšší kvalitě těch náboženských subjektů, kterým stát udělil registraci, je tedy nesprávné i dnes. Vzhledem k povaze dosud registrovaných církví a náboženských společností však nemusí být toto přesvědčení zatím příliš nebezpečné. Nebezpečným se ovšem stane jistě v budoucnosti, až bude nutný počet členů registrující se náboženské společnosti snížen, a bude tak moci být registrováno snad i několik desítek dalších společností. Mezi nimi se ocitnou jistě i společnosti zcela nedůvěryhodné. V budoucnosti tak již v žádném případě nebude možné se v posuzování kvality náboženských společností jakkoli spoléhat na jejich právní status, nýbrž bude nutno se rozhodovat na základě vlastního úsudku, znalostí a zkušeností či na základě obecného veřejného mínění.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZNAKY SEKT

Původní význam slova "sekta" jako skupiny oddělené (lat. *secare* = řezat, sekát) od většího náboženského nebo politického hnutí dnes nevyhovuje. Stejně znaky jako "tradiční" sekty nesou i skupiny, které se od žádného takového celku neoddělily. Slovem "sekta" se dnes spíše označuje skupina, která nese některé z následujících znaků.

Na tzv. sektách bývá již při prvních kontaktech nápadné, že v nich nevládne atmosféra svobodného myšlení a rozhodování. Vnějšímu pozorovateli mohou jejich členové připadat jakoby "programováni", bez schopnosti vlastního úsudku, který by překračoval předem dané mantinely, bez ochoty pohledět na cokoli, co se týká jeho skupiny, s nadhledem či s odstupem. Jejich rozhodování je sice deklarováno jako naprosto svobodné a oni sami se (alespoň někdy) svobodně cítí, jejich okolí však jejich slova považuje za fráze a jejich chování za strojené a křečovitě.

Příčinou nápadné absence svobody bývá nevidaně silná autorita. Výroky zakladatele, vůdce, mesiáše, vedoucích výborů nebo jiných orgánů jsou považovány za závazné a nezpochybnitelné a těmto lidem jsou prisuzovány božské atributy. Vedoucí nejsou autoritami pouze v určitých otázkách nebo do určité míry tak, aby byl ještě ponechán prostor pro individuální rozhodování, ale činí si naopak nárok předepisovat recepty na všechny oblasti života a nepřipustit alternativy.

Koncentrace moci v rukou vedení takové náboženské skupiny je také důvodem, proč její literatura bývá šířena z jednoho centra a proč nebývají obvyklé žádné spontánní lokální aktivity. Ze stejného důvodu tyto skupiny také svým členům silně nedoporučují sledování televize, poslech rozhlasu, četbu knih, novin či časopisů, které neprošly schválením těch, kteří stojí v hierarchii skupiny alespoň o stupínek výše. Přijímání informací nestandardními a nekontrolovanými kanály je chápáno jako nebezpečné nebo přinejmenším jako ztráta času.

Poslušnost autoritám nebývá ovšem přijímána jako omezení, ale spíše jako úleva. Tato poslušnost totiž odnímá břemeno rozhodování a odpovědnosti za nesprávná rozhodnutí. Odpovědnost za běžného člena nese silný vůdce, obklopený často světovou organizací. Složitý život plný nesnadných rozhodování se pak redukuje na jedinou a přehlednou otázku poslušnosti. Autorita je z náboženských důvodů nezpochybnitelná a cesta poslušnosti se může stát lákavým únikem od povinností dospělosti.

Jednoduchými "pravdami" a zpravidla jediným receptem na všechny otázky autorita snadno vyplní pocit prázdnoty, který může být zvláště v konzumní společnosti a zvláště v určitých životních periodách a situacích pociťován velmi palčivě. Snadnými řešeními nasytí jeho duchovní hlad a uspokojí jeho (třeba dosud nepřiznanou) touhu po odpovědi na existenciální otázky. Umožní mu smysluplné využití času ve službě pro organizaci, dá jasný životní program, který se kryje s ideály organizace, a prosvětlí budoucnost.

Základní prvky víry mohou být v sektě fixovány v extatických či hypnotických stavech. Je pochopitelné, že "pravdy", které členové přijali tímto způsobem, jsou zvnějšku jen velmi těžko zpochybnitelné. Na straně člena sekty vždy stojí argument jejich vlastního prožitku či "svobodného a nezávislého" objevu. Není snadné v těchto případech vysvětlit, že do takových "pravd" může být člověk docela snadno vmanipulován. Podobně mohou sloužit i změněné stavy vědomí, způsobené např. meditací, společným zpěvem, hlubokým dýcháním, rytmickou hudbou apod.

Druhou stranou této mince bývá podceňování rozumu. Zkušenosti, pocity a zážitky jsou před rozumem upřednostňovány. Bývá snižována hodnota poznání a nezdělaná se opovrhuje vzděláním. Vyloučeno je jakékoli kritické posouzení autoritativní "pravdy". Pokud se v "pravdě" ukáží mezery, neosvědčí se či pokud se nesplní její předpoklady a předpovědi, vina za to neleží nikdy na straně "pravdy", ale na straně jejích příjemců, kteří ji údajně nesprávně pochopili.

Silná autorita na druhou stranu umožní členu sekty zažívat pocit moci a důležitosti. Bývá pro něho lákavé příslušet k organizaci, která dříve či později bude vládnout nad tímto světem a která si už nyní činí nárok na vlastnictví klíče k řešení všech jeho problémů.

Už jen z těchto důvodů nebývá potřeba, aby bezvýhradná poslušnost byla vynucována. Jen se předpokládá a stává se pak záležitostí cti a nejlepšího svědomí následovníků, aby přání svých autorit vyplňovali. Jemný, nenápadný a většinou nepsaný tlak ze strany skupiny zajistí poslušnost daleko snadněji než jakékoli kázeňské prostředky. Alternativou absolutní poslušnosti je totiž pouze opuštění skupiny.

Opustit takovou skupinu je ovšem většinou téměř nemožné, takže je možno mluvit o určitém typu silné závislosti. Jedním z nejdůležitějších důvodů této závislosti jsou emoce. Již při získání pro skupinu hrály city pravděpodobně rozhodující úlohu - adept byl obklopen lidmi, kteří ho oceňovali, dávali mu najevo svou lásku, přesvědčili ho o bezproblémovosti vztahů mezi sebou a vzbudili v něm touhu mezi ně patřit. Pokud toto tzv. bombardování láskou probíhalo v dostatečné intenzitě, nakonec rád přijal za své vše, co mu splnění této touhy umožnilo. Opustit po tomto procesu skupinu by pak znamenalo ztrátu této možná nejdůležitější oblasti jeho citového života.

Při náboru do sekty jsou ale využívány i jiné metody psychické manipulace. Vytvoří se např. taková atmosféra, aby adept nabyl dojmu, že se právě nyní jedná o jedinečnou

příležitost, pro niž se vyplatí dát stranou i část svého pohodlí. V prostředí "bojové pohotovosti" bývá natolik zahlcen novými informacemi a setkáními s množstvím nových, zajímavých a "milujících" lidí, že je jeho pozornost a možnost kritického posuzování velmi oslabena. Bývá připraven o volný čas a dostatek spánku, takže má málo příležitostí a sil si svou novou situaci promyslet a zhodnotit ji. Velmi silný bývá tlak skupiny, do níž jsou vmíšeni pokročilí členové, s nimiž se mohou adepti snáze identifikovat a které postupně přijímají za vzory svého chování. Je paradoxní, že tento nábor noví členové vnímají jako "svobodné rozhodnutí" a skupinou jsou pochopitelně v tomto vnímání utvrzováni.

Tam, kde byla zpočátku - při náboru do sekty - láska, ovšem časem přichází strach a vnitřní napětí. Nováček dříve či později pocítí, že láska, jíž byl v době "lábánků" v sektě obklopen, není bezpodmínečná. Bývá vázána na jeho výkon. Časem mu skupina začíná dávat najevo, že by pro ni měl pracovat.

Výsledky práce člena sekty bývají dávány do přímé souvislosti s jeho duchovní pokročilostí. Je za ně tedy plně odpovědný. Za jakýkoli neúspěch osobní či kolektivu se člen sekty cítí osobně vinen. Žije ve stálém vědomí drtivé nedostatečnosti. Pocit viny se stává účinným hnacím motorem a způsobuje často až neuvěřitelné výkony jednotlivých členů sekty.

Neúspěchy ani jiné problémy se neřeší. Pokud se problém stane zřejmým, "ordinuje se" pouze více četby posvátných textů, více poslechu motivačních kazet, více modliteb či meditace, větší objem práce pro sektu, větší oddanost apod. Největším zatížením vinou a totální životní prohrou by bylo sektu opustit. K tomu ovšem nalézají sílu jen lidé mimořádně silní nebo mimořádně zoufalí.

Na základě přístupu k informacím se v sektách vytváří hierarchie - dosáhnout vyššího stupně v žebříčku skupiny znamená vědět o skupině více, To vede k utajování informací před veřejností a před méně pokročilými členy a ke vzniku dvojího druhu literatury - pro vnější propagaci a pro vnitřní potřebu. Utajeny bývají ty informace, které by pro ně mohly být zatím nestravitelné (o okolnostech založení skupiny, osobnosti vůdce apod.) nebo pro něž se zatím nemohli dostatečně osvědčit či skupině zavázat (politické cíle, hospodaření apod.).

Nejsou to ovšem jen pozitivní city, jimiž je jedinec motivován a které podporují jeho příslušnost k tomuto typu náboženské společnosti. Sekty cílevědomě a trpělivě budují ve svých členech představu nebezpečného nepřítele (může jím být např. vláda, psychiatři, komunismus, "systém" tohoto světa apod.), který sektu neustále pronásleduje a před nímž je nutno mít strach. Kreslí černobílý obraz, v němž se vše dobré nachází v jejich "světě", vše zlé, zkažené, povrchní, podléhající zkáze či finální atomové bitvě ve světě mimo tuto skupinu. Podobně před příchodem do skupiny bylo vše zlé nebo alespoň nesprávné (často včetně rodinného života, přátel, zaměstnání apod.), po příchodu se vše rázem ocitlo v jásavém světle. Překročit tedy tuto hranici mezi "my" a "oni" či dobrem a zlem a opustit takovouto skupinu je totéž jako vydat se do nepřátelského světa, jehož případná skutečná nebezpečnost byla černobílou propagandou mnohonásobně zveličena.

S černobílým obrazem světa souvisí i výlučnost, která je pro sekty tak charakteristická. Tyto společnosti vzbuzují ve svých členech pocit výjimečnosti a nadřazenosti, která může být dána buď zvláštním a jedinečným poznáním, jehož se jim údajně dostalo, nebo posláním, k němuž byli vyvoleni. Taková poznání či poslání jsou považována za důležitá až v kosmickém dosahu. Většinou sekta zahrnuje do svého výkladu světa i periodizaci dějin. V takovém případě se obvykle ocitáme právě v poslední nebo jinak vrcholné etapě. Není tedy třeba

připomínat, že tyto pocity výlučnosti dodávají následovníkům takových skupin sebevědomí a posilují jejich postavení ve společnosti. Opustit skupinu tohoto typu znamená současně opustit i prostředí společenské seberealizace a zradit to, co v člověku utváří pozitivní obraz o něm samém.

Pocit výlučnosti musí být nasycován poukazem na odlišnosti od víry či náboženské praxe jiných náboženských společností. Tyto odlišnosti je pro pocit výlučnosti třeba zdůraznit a lpět na údajně jediném správném výkladu světa nebo literárních pramenů, z nichž skupina čerpá (např. bible, koránu, véd nebo i jiné literatury). Tak je na jedné straně velmi posilován fundamentalismus a přímočarý přístup ke všem problémům, na druhé straně je zcela znemožněn dialog s jakýmkoli jiným příbuzným společenstvím. Opuštění takto výlučné skupiny je velmi nesnadné, neboť s sebou nese i ztrátu majitelství pravdy a výhody jednoduchých odpovědí na složité otázky. Ve vztahu k jiným skupinám pak s sebou nese i nutnost přiznání vlastních limitů.

Fundamentalismus vede nutně k tuhému legalistickému (zákonickému) způsobu života, který ovládá nejen duchovní praxi členů sekty, ale i detaily praktického života. V sektě je vše sešněrováno velkým počtem předpisů, určujících oblečení, účes, jídelní zvyky, denní režim, výběr partnera, sexuální život atd. Není podporováno svobodné sebevyjádření (např. umění), humor ani kreativita.

Doba členství v sektě přinese členu zpravidla velké množství myšlenkových stereotypů, jež není snadné ani po případném odchodu z této společnosti opustit. V některých skupinách jsou předepsány vzorce, podle nichž členové vedou rozhovor na jednotlivá témata, jinde je nutné osvojit si speciální pojmy formou slovníkových definic, v jiných je nutné mnohonásobné opakování manter. V mnoha se určité "základní pravdy" opakují tak dlouho, až není dost dobře možné je ani zpochybnit. Sekty také často vedou své členy k tomu, aby si "vyčistili" mysl od všeho, čím byla před příchodem do skupiny "zanesena", a zavrhli tak do té doby používané "nesprávné" způsoby myšlení.

Tyto všechny charakteristiky činí ze sekty uzavřenou společnost. Projevuje malý zájem o život vnější společnosti, její členové se zřídka angažují v politických stranách, občanských sdruženích či sportovních klubech. Zcela výjimečná je i dlouhodobá a konkrétní sociální práce.

Uzavřena je i vůči vnějšímu posuzování a kritice (kritik nemá pro její členy žádnou autoritu a patří ostatně do vnějšího - nepřátelského - světa) a vůči svobodnému toku informací vůbec. Sekta nechápe sebe samu jako otevřenou každému bez ohledu na jeho motivy a postoje. Daleko více jí jde o vytržení člověka z jeho dosavadního působíště a bezohledné ovládnutí.

NEBEZPEČNÉ ZAHRANIČNÍ SEKTY

Za zahraničí je známo několik případů, kdy velká závislost na vůdci a izolovanost členů způsobily tragédie - hromadné vraždy či sebevraždy členů sekt.

Jim Jones, vůdce sekty Svatyně lidu, byl uznávaným duchovním vůdcem a zasloužilým iniciátorem sociální pomoci. V naději vybudování ideálního společenství odešel s většinou svých věrných do amazonské džungle a ve státě Guyana vybudoval město Jonestown. To však již jeho praktiky vzbudily podezření z "vymývání mozků", bití a pohlavního zneužívání.

Jednou z nebezpečných praktik byla též zkouška oddanosti Jonesových věrných tekutinou, jejíž požití mělo způsobit smrt. Vždy se jednalo o pouhou zkoušku - až do 17. 11. 1978. Tehdy se přiletěla delegace kongresmana Lee Ryana na místě přesvědčit, co je na podezření z psychické manipulace a fyzického zneužívání pravda. Mezi delegací a Jonesovými lidmi vznikl konflikt, při němž bylo zastřeleno 7 lidí včetně Ryana. Následující den se opět konala zkouška oddanosti, při níž byli obyvatelé Jonestownu otráveni kyanidem. Ostatní, včetně Jonese, byli zastřeleni. Celkový počet obětí tak dosáhl 913 lidí, včetně 260 dětí.

Blízký konec světa a izolovanost skupiny hrály rozhodující roli i v tragédii Davidovské větve adventistů sedmého dne. Tuto skupinu vedl na farmě Mt. Carmel u města Waco v americkém Texasu Vernon W. Howell, který si dal jméno David Koresh. Tento muž v mnohahodinových kázáních přesvědčoval své následovníky, že musejí po boku andělů vybojovat konečnou světovou bitvu s americkou armádou. Na tento boj se těžce vyzbrojili, farmu opevnili a připravili se i zásobami potravin. Pro podezření z nezákonného držení zbraní byla komunita sledována agenty FBI (Federální úřad pro vyšetřování) a ATF (Úřad pro alkohol, tabák a střelné zbraně). Při záměru agentů zkontrolovat druh a počet zbraní na ranči se však strhla přestřelka, při níž byli čtyři z agentů zabiti a 15 bylo zraněno. Podle víry davidciánů začala apokalypsa. Následovalo jednapadesátidenní obléhání ranče. Ráno 19. 4. 1993 podnikli obléhající na ranč útok s cílem vypudit obyvatele slzným plynem. Nenarazili na odpor, protože v té době se davidciáni připravovali na hromadnou sebevraždu zastřelením či upálením. Ranč nakonec lehl popelem. Počet obětí dosáhl 86, včetně 17 dětí. Uniklo jen 9 osob.

Již celkem 74 členů tajné sekty Řád Chrámu slunce spáchalo od října roku 1994 v několika vlnách a na různých místech hromadnou sebevraždu či se stali obětí rituální vraždy. První vlna přišla 4. a 5. 10. 1994 a znamenala oběť téměř 50 lidí. Vůdcem sekty, která měla či ještě má několik set členů ve Švýcarsku, Francii a Kanadě, byl lékař Luc Jouret. Před lékařskou praxí dal přednost alternativní medicíně (stal se známým homeopatem) a začal se orientovat na esoterismus, magii a okultismus. Nashromáždil značný majetek. V rukou sekty bylo údajně až 56 domů, především vil a horských hotelů. V nich se odehrávaly náboženské obřady, čerpající pravděpodobně především z ezoterických tradic rosikrucianství a templářství. Inspirací pro apokalyptické vize bylo i hnutí, které odvozuje z ekologického a ekonomického vývoje brzký konec světa. Smysl rituálů a okolnosti provázející smrt členů sekty nejsou ještě stále zcela známy.

Útok nervovým plynem sarinem v tokijském metru dne 20. 3. 1995, při němž zahynulo 12 lidí a tisíce byly přiotráveny, rázem "proslavil" japonskou sektu Óm šinrikjó (Učení pravdy AUM). Jejím zakladatelem je Šókó Asahara, který se brzy po absolvování školy pro slabozraké začal plně věnovat náboženské činnosti - vyučoval jógu a praktikoval léčitelství. Učením se sekta hlásí k buddhismu, je ale patrný i značný vliv hinduismu. Sekta je organizována přísně hierarchicky a poslušnost je zajišťována tvrdými tresty (kobky, hladovka, aplikace neznámých tekutin do žil apod.). Podmínkou vstupu do sekty je život v komunitě, přerušování veškerých styků s okolním světem, odevzdání veškerého majetku a podrobné přiznání o celém předchozím životě. V Japonsku se sekta neobvykle rychle rozrostla na 10 000 členů (mezi nimiž je řada vzdělaných lidí) a založila i čtyři významné zahraniční pobočky. Vytvořila i vlastní politickou stranu. Sekta nakoupila množství pozemků a vystavěla desítky objektů, v nichž se vyrábějí a skladují chemické prostředky. Je možné, že sarinový útok v metru měl vyprovokovat světovou válku, po níž by přišel konec světa. Tím se údajně mělo vyplnit Asaharovo proroctví.

Dokonale skryta před světem žila v Kalifornii až do své hromadné sebevraždy náboženská skupina zvaná Nebeská brána. Její členové tvořili třídu, která se pod dohledem svých vedoucích připravovala k přechodu na vyšší duchovní úroveň. Vedoucími byli - podle jejich víry - dva mimozemšťané Do a Ti, kteří se vtělili do lidské podoby jako učitel hudby Marshall Applewhite a zdravotní sestra Bonnie Nettlesová (ta r. 1985 zemřela a dávala údajně svému druhovi Do příkazy z vyšší úrovně). Pro přechod na vyšší úroveň bylo třeba odložit tělo, které bylo chápáno stejně jen jako pouhý "kontejner" či "dopravní prostředek". Vhodná doba k tomuto odložení se pro sektu naskytla při přeletu Hale-Boppovy komety v blízkosti Země. V jejím chvostu měl snad být skryt kosmický koráb, k němuž se s "mimozemšťanem" Applewhite 22. 3. 1997 "vydalo" dalších 38 obětí dlouho nacvičované a pečlivě připravené sebevraždy.

Poslední pokus o hromadnou sebevraždu byl zaznamenán 8. 1. 1998 v sektě, již založila německá psycholožka Heide Fittkau - Gartheová. Ona a jejích více než třicet následovníků mělo vyjít na Kanárských ostrovech na horu, aby tam společně pozřelo jed. Tato rituální sebevražda měla umožnit jejich duším, aby mohly vstoupit na vesmírnou loď a odletět na ní na jinou planetu. Policii se podařilo tomuto činu zabránit. Sílu přesvědčení o pravdivosti vůdčích slov ovšem dokazuje skutečnost, že se o pět dní později (v době, kdy Heide Fittkau - Gartheová byla ve vyšetřovací vazbě) pokusilo 19 následovníků (včetně tří dětí) o sebevraždu znovu.

ANTROPOZOFIE

Zakladatel: Němec Rudolf Steiner (1861 - 1925).

Učení a praxe: Antropozofie usiluje o objektivní poznání duchovního světa, o duchovní vědu, která by vedla k poznání světa i jeho skrytých zákonitostí. K takovému poznání je třeba se dobře připravit a metodicky správně vyškolit, aby bylo skutečně objektivní. Poznání neviditelných světů je možno dosáhnout "meditativní stezkou". Po ní lze dospět ke kronice Akáša, k paměti světa, z níž čerpal své znalosti a závěry údajně právě on.

Lidským údělem je evoluce Já prostřednictvím nových a nových inkarnací, kdy Já vždy sestoupí z duchovní oblasti do tří nižších těl. Nese si s sebou svou karmu, tedy všechny pozitivní i negativní zážitky minulého života. Stejně jako člověk se i celý hmotný svět vyvíjí z duchovna. Podle Steinera má i hmotný svět své vědomí a celá příroda je oživena bytostmi. Tyto bytosti - včetně člověka - ovšem kolísají mezi zhmotňováním a zduchovňováním, a tak člověk v luciferské události (pádu v ráji) propadl tak hluboko do hmoty, že už téměř nebyl schopen inkarnovat do fyzického těla duši. Až ze Slunce zasáhl impuls Krista a událostí Golgoty zachránily člověka pro jeho další vývoj.

Steinerovo dílo je ohromné a ani pro současné antropozofy není snadné se v něm vyznat. Životnější než nábožensko-filozofické spekulace se zdají být pokusy o zakotvení tohoto světového obrazu v praktických činnostech. Steinerovi se podařilo ovlivnit celou řadu oborů lidské činnosti, i když jistě ne do té míry, jak si představoval. Nejznámější praktickou aplikací antropozofie je waldorfské školství. Jeho důraz na individualitu žáka, harmonii jeho zrání, umění či vnímavost k přírodě je dodnes velmi i nspirativní, i když motivace těchto důrazů mají zřetelnou souvislost s antropozofickým obrazem světa.

Steiner se pokoušel dát impulsy i umění, architektuře, medicíně i farmakologii. Ezoterní chápání přírody a jejích bytostí se stalo základem pokusu o zkvalitnění zemědělství v tzv.

biologicko-dynamickém hospodářství. Spolu se svou manželkou vytvořil Steiner nový umělecký žánr, tzv. eurytmii, pohybové umění na pomezí tance, gymnastiky a pantomimy, v níž se gesty a pohyby vyjadřují kosmické duchovní zákonitosti. Eurytmie je chápána nejen jako umění, ale i jako výchovný prostředek a léčebná metoda. Antroposofové často pečují o postižené děti (mentální postižení vysvětlují jako odpočinek duše po minulém životě génia). Při této péči si cení arteterapie a rozvíjejí ji.

Steiner ani jeho následovníci nepovažují antropozofii za náboženství, nýbrž chtějí být v náboženském smyslu nezávislí. V praxi ovšem antropozofie účinkuje jako náboženský světový názor, byť může být žitý bez obřadů. Obřadnému prožívání "Kristova impulsu" se antropozofové ovšem nebrání a někteří z nich vytvářejí náboženské společenství Obec křesťanů.

Nebezpečnost: tento směr není považován za nebezpečný.

Počet členů a sympatizantů: pravděpodobně několik set tisíc, u nás několik set.

HNUTÍ GRÁLU

Zakladatel: Němec Oskar Ernst Bernhardt (1875 - 1941), známější pod jménem Abd-ru-shin.

Učení: Díky Abd-ru-shinově přednáškové činnosti v letech 1923 - 1937 vzniklo jeho ústřední dílo *Ve světle pravdy* (s podtitulem *Poselství Grálu*). V současných vydáních je to soubor 168 přednášek. V roce 1929 Abd-ru-shin oznámil svůj božský původ a prohlásil se za mesiáše, Syna člověka, který bude soudit lidstvo a který nastolí tisíciletou říši.

Základem jeho obrazu světa jsou různé úrovně hmotnosti. V té nejnižší - hrubohmotnosti - se nyní jako lidé nacházíme a svým poznáním a dobrou morálkou máme v průběhu nových životů vystoupat až do duchovní úrovně. Tam - na hranici duchovní a božské úrovně, stojí hrad Grálu, který dává celému učení své jméno. V něm je také legendární miska, do níž prý byla zachycena krev umírajícího Krista - grál. Cestu z hrubohmotnosti zpět do pradu duchovní úrovně, odkud pocházíme, nám přišel odhalit právě Abd-ru-shin. Bůh je v tomto náboženství především garant neměnných zákonů. Nejdůležitější jsou tři zákony: zákon tíže říká, že čím "hmotnější" (tj. přízemnější) jsou naše myšlenky a činy, tím hlouběji v úrovních hmotnosti klesáme. Podle zákona přitažlivosti stejnorodého záleží opět náš úděl na tom, jakými myšlenkami se obíráme a jaké činy konáme, protože myšlenky a činy přitahují podobné "formy, bloudící kolem". Zákon zvrtného působení pak podle Abd-ru-shina znamená, že žádná myšlenka ani čin nemohou zůstat bez následků a že samozřejmě také všechna naše štěstí či neštěstí jsou jen přirozenými následky našich myšlenek či činů. Tímto řetězem příčin a následků jsme připoutáni i ke svým "minulým životům". Vědomým respektováním těchto zákonů a stálým úsilím může podle Abd-ru-shina vést naše duchovní cesta vzhůru.

I když se navzdory Abd-ru-shinově silnému očekávání blízkého konce světa ani půlstoletí po jeho smrti nic nestalo, uvěřilo jeho náboženství tisíce lidí na všech kontinentech. Jsou to lidé s vyvinutým smyslem pro mravnost, pořádní a až trochu zákoničtí a upjatí. Scházejí se k pokojnému poslechu vážné hudby, přednesu Abd-ru-shinových přednášek či četbě z děl jeho pokračovatelů.

Abd-ru-shinova kniha je ovšem volně přístupná i mimo tyto skupiny jeho přívrženců. Některým čtenářům se může otázkou, zda Oskar Bernhardt byl opravdu Mesiášem, za něhož se pokládal, stát velmi palčivou. Pokud byl Synem člověka, proč neustanovil slíbenou Tisíciletou říši? Tuto otázku je pak možné z hlediska poselství Grálu vysvětlit tak, že Synem člověka je ještě někdo jiný, do něhož se zemřelý Abd-ru-shin naposledy převtělil. Takto uvažoval roku 1991 nad knihou *Ve světle Pravdy* Jan Dietrich Dvorský. Došel k přesvědčení, že převtěleným Abd-ru-shinem je právě on. Kolem něho vznikla skupina Imanuelitů, kterou lze řadit mezi nejnebezpečnější sekty naší historie.

Nebezpečí: Kromě možnosti rozvinutí Abd-ru-shinova odkazu ve směru Jana Dvorského dnes pravděpodobně žádná nehrozí.

Počet členů: odhadován na několik desítek tisíc po celém světě, u nás více než jeden tisíc.

Kontakt: Nadace Hnutí Grálu, Pekárenská 10, Brno, správce nadace ing. Artur Zatloukal.

HNUTÍ HARÉ KRŠNA

Zakladatel: Indický učitel Abhaj Čaran De, známý jako Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda (1896 - 1977).

Učení a praxe: Jeden ze směrů hinduismu, který uctívá indického boha Višnu v jednom z jeho vtělení (tzv. avatárů) - v Kršnovi, jehož vidí jako nejvyšší osobnost božství. Nejlepší metodou, jak se stát oddaným Kršny, je zpěv mahámantry "Haré Kršna, Haré Kršna, Kršna Kršna, Haré Haré. Haré Ráma, Haré Ráma, Ráma Ráma, Haré Haré". Oddaný je veden k probuzení svého božského vědomí a k poznání, že je věčnou duší, pokrytou pouhými dočasnými tělesnými oděvy. Toto poznání mu pomůže rozvinout lásku ke Kršnovi a může ho podle jeho víry vysvobodit z koloběhu životů.

Prabhupádův následovník a Kršnův oddaný je veden k jednoduchému, až asketickému životu. V chrámech a na farmách vstává již kolem čtvrté hodiny ranní, sprchuje se studenou vodou, vykonává pravidelné ranní obřady buzení, mytí a krmení božstev, účastní se společného uctívání Kršny. Práce přes den je často velmi tvrdá, strava kromě svátků jednoduchá.

Tento prostý způsob života má být doplněn hlubokým duchovním poznáním a přiblížením se Kršnovi především prostřednictvím zpěvu mahámantry. Prabhupáda doporučoval říkat či zpívat mahámantru za pomoci růžence o 108 kuličkách, a to šestnáctkrát denně (tj. celkem 1 728x). Tím má dojít v myslí oddaného k odstranění všech následků života v hmotném světě. Dále se oddaný řídí čtyřmi zásadami, které přikazují vegetariánství, zakazují drogy, hazardní hry sex mimo manželství a mimo záměr zplodit potomka. Ne všichni stoupenci však žijí v chrámě. Kromě nich proto existují ještě další "kategorie" příznivců těsněji či volněji spojených s tímto hnutím.

Prostředky pro svou činnost získává hnutí především z darů příznivců, dále z podomního či pouličního prodeje Prabhupádových knih a z výnosů svých vegetariánských restaurací (Góvinda). Oddaní Kršny dávají své životní zaměření najevo i svým vystupováním na veřejnosti. Můžeme je potkat v typických oděvech dótí (muži) a sárí (ženy), se znamením

žluté hlinky na čele mezi očima a ženy se zahalenou a muže s vyholenou hlavou. Splývavá roucha žen mají oddané chránit před tělesnými vášněmi. Na ulici někdy rozdávají prasádam, jídlo obětované Kršnovi, o němž věří, že je v něm Kršna přítomen.

Nebezpečí: Vysoký počet opakování mahámantry a jednostranné zaměření na náboženské uctívání se někdy považuje za ohrožení psychické rovnováhy oddaných. Izolovaný život v komunitách se zdá být problematický především pro děti oddaných, které většinou nenavštěvují běžnou školu. Ve světě jsou při komunitách zřízeny tzv. gurukuly jako soukromá školská zařízení. U nás gurukula nebyla povolena a děti po odchodu rodičů z komunity do škol nastoupily.

Počet členů se odhaduje na několik desítek tisíc, u nás asi dvě stě.

Kontakt: Centrum pro védská studia, Jílová 290, Praha 5, nebo Kršnův dvůr v Chotýšanech na Benešovsku.

HNUTÍ NOVÉHO VĚKU

Zakladatele toto hnutí nemá. V posledních asi dvaceti letech stále více lidí v západní kultuře zaznamenává změnu, která se týká jejich životního pocitu či ducha doby. Ti, již se k této změně upínají s nadějí a již ji svými aktivitami přivolávají a urychlují, tvoří mohutné a různorodé hnutí, označované jako hnutí Nového věku (New Age, angl. nový věk). Nejedná se o organizaci, ale spíše o životní styl lidí různého zaměření a různých názorů, kteří vědomě či nevědomě současnou změnu ducha doby uskutečňují.

Učení a praxe jsou velmi různorodé. Vždy se ale jedná o potřebu změny a doufání v cosi nového. To je spojeno s hledáním alternativ snad ke všemu, co může být považováno za tradiční. Populární se tak stává alternativní medicína, alternativní pedagogika či psychologie, je možné mluvit o alternativě ve vědomí historických kořenů (např. popularita Keltů či Slovanů), alternativním náboženství (např. obliba východních náboženství či náboženství předpisemných národů), alternativním umění (new age music), stravovacích návyků apod. V hledání alternativ je často nalézáno to, co bylo alternativou již v minulosti. Pokud bylo např. bylinkářství vždy alternativou vědecké medicíny posledních staletí, není divu, že je součástí alternativní přírodní medicíny i dnes. Podobně bychom mohli pokračovat i v jiných oblastech.

Hnutí se většinou nechápe jako náboženské, protože stírá rozdíl mezi sekulární a náboženskou oblastí života. Náboženství prolíná všemi oblastmi společenského života. Náboženství (typická je např. víra v minulé životy a převtělování) se stává běžnou a přirozenou součástí i těch oblastí, které doposud stály mimo ně (věda, zdravotnictví, výchova a vzdělávání). Náboženské přesvědčení nebývá v těchto oblastech zdůrazňováno (někdy je dokonce popíráno ve prospěch vědy), je však přítomno a těmi, kdo s Novým věkem sympatizují, bez výhrad přijímáno.

Nebezpečí: Hnutí připomíná volnou síť aktivit, mezi nimiž je možno se nezávazně pohybovat. Oproti tzv. sektám se tedy zmenšuje riziko psychické manipulace v uzavřené skupině. Některá aktivita sama ovšem může mít výrazné sektářské rysy (např. komunita Zdeňka Lukáše ve Světlíku či skupina vegetariánů kolem Vlastislava Prokeše, kteří se - podobně jako americká sekta Nebeská brána - chystají na odlet létajícím talířem na jinou planetu). Riziko znamená i stoupající obliba tajných nauk (ezoterismus), které mohou způsobit velkou izolaci zasvěcených a jejich - pro vnější svět - nepochopitelné činy (jako

tomu bylo v případě Řádu Chrámu slunce). Jiný druh nebezpečí je spojen s amatérskými zdokonalovacími kurzy (Silvova metoda, Modrá alfa, Zlatá mysl) či alternativními psychoterapiemi (holotropní dýchání). Nebezpečné může být i zanedbání lékařské péče, je-li využita pouze neúčinná alternativní medicína (např. homeopatie, urinoaterapie) či psychotronické metody (biotronika Tomáše Pfeiffera apod.).

Počet příznivců je možné odhadnout na několik desítek milionů v západním světě, u nás asi sto tisíc.

Kontakt je možný pouze s jednotlivými směry.

HNUTÍ VÍRY

Zakladatel: Američan Kenneth E. Hagin (* 1917) a další osobnosti křesťanského charismatického proudu.

Učení a praxe: Hnutí víry navazuje na charismatické křesťanství, hlásá však, že v možnostech člověka je mnohem víc, než jak běžně žije, a že tento nevyužitý lidský potenciál chce Bůh naplnit, aby člověk ve všech směrech prosperoval. Za jediný limitující faktor se považuje naše víra. Máme jen to, čemu věříme, co si představujeme, o čem hovoříme jako o hotové věci a co na Bohu požadujeme. Věřící má být podle tohoto učení tedy naprosto zdravý (má zemřít až sešlostí věkem), bohatý a všestranně úspěšný. Všechny problémy lze řešit velkou vírou, která se projeví absolutním nasazením a zbavením se všeho, co by tuto víru omezovalo.

Důsledkem tohoto učení je to, že tito lidé např. odhazují brýle (a také ovšem bez nich třeba i usedají za volant) ve víře, že jejich oční vada je vlastně již uzdravena a že toto uzdravení je nutné právě odložením brýlí prokázat. Jindy zase odevzdávají své náboženské skupině neúměrně vysoké částky s tím, že když takto prokáží svou velkou víru a obětavost, otevřou si tím cestu k budoucímu bohatství. Největší pozornost si ovšem toho hnutí vyžádalo svými masovými shromážděními, na nichž lidé měli být duchovně i tělesně uzdraveni. Po roce 1989 byla řada těchto shromáždění na stadionech i v jiných prostorách na celém našem území. V bouřlivé atmosféře si pak nemocní většinou chodili pro uzdravující dotek na pódium. Pro některé byl tento moment takovým zážitkem, že bezvládně padli do připravených rukou pomocníků, někteří pocítili na několik minut či hodin úlevu ze své bolesti, někteří se cítili a dodnes cítí být uzdraveni ze své většinou psychosomatické choroby, někteří odcházeli s velkým zklamáním a hořkostí.

Hnutí tvoří pevnou strukturu, má pouze několik center, která slouží jako školy a ohniska nadšení, z nichž se pak učení a nový zápal šíří dál hlavně pomocí publikací, audio- a videokazet či cestujících misionářů. Nevytváří vždy organizace církevního typu, nýbrž také jen volná sdružení, nadace, školicí centra apod. Nejdůležitější skupinou přílušeující k tomuto hnutí je u nás mezinárodní organizace Slovo života (dříve Voda života), která má i svou školu pro intenzivní studium při zaměstnání v Brně. Dále ke hnutí patří R. O. F. C. (Reach out for Christ, angl. "kampaň pro Krista"), samostatný sbor Nový život v Ústí nad Labem, misii Holy Ghost End Time Ministries i pražské biblické školy Dómata a Victory Christian Center. Učení hnutí víry zastává i Pánova cesta v Olomouci.

Nebezpečí vyplývají ze skálopevného přesvědčení příslušníků tohoto hnutí, že funguje "zákon víry". Tomu, komu se v životě ne příliš daří, přibývá břemeno viny za to, že neobstál

před Bohem, protože jeho víra dostatečně nefungovala. Psychické potíže v důsledku tohoto učení nejsou výjimečné.

Počet členů organizací, které patří do hnutí víry, dosahuje ve světě pravděpodobně až několika milionů. U nás přesahuje tisíc.

Kontakt: Křesťanská společnost Slovo života, Růžinovská 1159 / 4, Praha 4.

IMANUELITĚ

Zakladatel: Čech Jan Dietrich Dvorský (* 1966).

Učení a praxe: Na základě četby knihy Oskara Bernhardta (Abd-ru-shina, viz Hnutí Grálu) Ve světle pravdy si Jan Dvorský na začátku roku 1991 podle svých slov uvědomil, že je Syn člověka, Parsifal Imanuel, znovu inkarnovaný (vtělený) Abd-ru-shin, tedy mesiáš, jenž má ustavit Tisíciletou říši. Se svou družkou Labutí pannou (Lucií Dvorskou) (shoda jmen je náhodná) vydal knihu "Syn člověka" s podtitulem "Mesiášovo živé Slovo k všemápravě světa". Tato kniha vykládá Abd-ru-shinovo náboženství pro moderní dobu, ostře komentuje všechny události společenského života a velmi přesvědčivým způsobem podává recept na každý problém.

Legitimitu svého přesvědčení, že je Synem člověka, odvozuje Dvorský jednak z údajné fyzické podoby s Abd-ru-shinem, dále pak z data svého narození apod., ale hlavně ze svého objevu o převrácenectví, jímž se údajně doplňuje mozaika Abd-ru-shinova učení. Podle Dvorského je v současnosti každý člověk převrácencem, neboť se jeho mužská duše převtělila (reinkarovala) do ženského těla nebo ženská duše do mužského těla. Jedinými dvěma nepřevrácenci jsou právě on a jeho družka Lucie. Ti mají spolu s "povolánými", kteří mají možnost se ještě náležitě očistit, vybudovat Tisíciletou říši dříve, než katastrofy zdecimují zbylé lidstvo.

Na základě četby této běžně distribuované knihy vznikla již roku 1993 kolem Dvorského-Parsifala Imanuela - na Hořovicku skupina "pomocníků Syna člověka". Žili v několika komunitách blízko sebe velmi izolovaně. Přerušili styk s rodinami, jejich děti nechodily do školy, v komunitě dostali nová jména, knihy, noviny, časopisy i jiné sdělovací prostředky byly "převrácenecké", a tedy škodlivé. Pracovali především na novém vydání knihy Syn člověka a později na její distribuci, a to většinou velmi pozdě do noci. Kromě toho podstupovali očišřovací kúry a půsty, takže ztráceli desítky kilogramů své váhy. Jedna žena v komunitě bez asistence lékaře potratila.

Fyzicky zubožení a psychicky zlomení byli po čase pomocníci jeden za druhým vylučováni, neboť jejich aura podle jasnovidce neodpovídala nárokům Tisícileté říše. Vyloučení pak vyhledávali smrt, protože jedině ta by podle jejich víry mohla přivodit brzkou novou inkarnaci, a tím i možnost přece jen v "příštím životě" vstoupit do Tisícileté říše. Většina jich po vyloučení prošla zdravotnickými zařízeními a psychiatrickými léčebnami.

Nakonec byli vyloučeni téměř všichni a Dvorský s rodinou (4 děti) se skryl před policií, která po něm a po jeho družce vyhlásila pátrání pro podezření z ohrožení mravní výchovy dětí. Za stejný trestný čin bylo několik jeho následovníků - rodičů - odsouzeno k podmíněným trestům. Od roku 1995 komunita neexistuje.

Nebezpečnost: Jedná se jistě o jednu z nejnebezpečnějších sekt u nás. Došlo v ní k trestným činům a mnohokrát k ohrožení zdraví i života. Sít pomocníků Syna člověka lze jistě znovu oživit. Je pravděpodobné, že většina z nich by i dnes udělala na příkaz Mesiáše cokoliv.

Kontakt není v současné době možný.

JÓGA V DENNÍM ŽIVOTĚ

Zakladatel: indický učitele Paramhansa svámí Mahéšvaránanda (*1946).

Učení a praxe: Jóga v denním životě je systém pro fyzické, mentální, sociální i duchovní zdraví sestavený na základě indického náboženství se zřetelem k možnostem a zájmům západního člověka. Mahéšvaránandovo poselství vychází z učení véd, upanišad a především Pataňdžalioho systému jógy. Jóga v Pataňdžalioho pojetí je filozofický systém, jehož pomocí má člověk dosáhnout poznání nejhlubší skutečnosti a osvobození od koloběhu znovuzrovnání. V Pataňdžalioho systému je možno na této dlouhé a namáhavé cestě rozeznat osm stupňů - dva etické (do nichž patří např. neubližování živým tvorům, pravdivost, tělesná a duchovní čistota apod.), dále tělesná cvičení (ásana), která jsou předpokladem správného fungování mysli, ovládnání dechu (pránájáma), schopnost odpoutání mysli od rušivých vlivů, schopnost koncentrace na jediný předmět, dále meditace, jejíž jednotlivé druhy a stupně tvoří celý systém, a konečně jako osmý a nejvyšší stupeň pohroužení (samádhi), při němž jogín dospívá k blaženosti poznání jednoty s božstvím.

Cest ke spojení s božstvím (slovo jóga souvisí s českým slovem jho s významem spojení, spřažení) je však v indické tradici celá řada - v historii se kombinovaly a překrývaly, ale zhruba lze mluvit o hathajóze (cestě tělesných a dechových cvičení), rádžajóze (cestě meditačního soustředění) a mantrajóze (která tohoto soustředění dosahuje opakováním manter - slabik, slov či vět, o nichž se věří, že jejich vibrace uvolňují v člověku energii), dále o bhaktijóze (cestě lásky a oddanosti božství) či karmajóze (která dává důraz na projevení této lásky konkrétními činy). Mimo indické prostředí se jógou zpravidla myslí pouze hathajóga, tělesná a dechová cvičení, jimž se nepřikládá žádný duchovní obsah.

I Mahéšvaránandův systém Jóga v denním životě má hathajógu na svém počátku. Někteří zájemci přicházejí do kontaktu s tímto systémem bez tušení, že od tělesných a dechových cvičení budou postupně vedeni k duchovním cílům. Po úvodních cvičeních bývají pozváni na satsangy (sezení s Místrem), při nichž poslouchají východní moudrost, zpívají bhadžany (indické oslavné písně) a zvykají si na prašad (posvěcené, obětované vegetariánské jídlo). Okolní skupina oddaných je může jemně manipulovat k úctě k Mahéšvaránandovi (poklona před jeho fotografií) a časem i k přijetí osobní mantry od tohoto gurua. Tak se zájemce stane jeho žákem a změní svůj způsob života: prochází očišťovacími i jinými obřady, přijme duchovní jméno, slaví indické svátky, vybuduje domácí oltář, změní způsob oděvu, denně džapuje (přeřikává mantru) několik kol mály ("růžence") apod.

Nebezpečí: Okolím je někdy negativně pocíťována změna způsobu života Mahéšvaránandova žáka. Jiné nebezpečí není známo.

Počet členů: odhaduje se na několik desítek tisíc, u nás asi tři tisíce, ale ne všichni systém Jógy v denním životě v současnosti skutečně praktikují.

Kontakt: Ášram (duchovní centrum) v zámku ve Střílkách na Kroměřížsku, Zámecká 202.

MOONOVO Hnutí

Zakladatel: R. 1954 založeno Korejcem Sun Myung Moonem (* 1920) jako Společenství Ducha svatého pro sjednocení světového křesťanství.

Učení a praxe: Podle Moona Bůh touží po naplnění ideálu pravé rodiny. V cestě za tímto ideálem byl ovšem zklamán nejprve hříchem Evy a Adama a pak i Ježíšem, jehož prý lidé ukřižovali dříve, než se mohl oženit a pravou rodinu vytvořit. A tak musel Bůh - podle Moona - hledat Mesiáše další dva tisíce let, než našel Moona a jeho manželku Hak Ja Han.

K tomuto učení přicházejí ovšem noví členové zpravidla z řad vysokoškoláků oklikou. Seznámí se s mladými, usměvavými a idealistickými lidmi a bývají obklopeni lichotkami a pozorností do té míry, že jsou nejen ochotni více věřit tomu, co je jim předkládáno jako fakta, ale dříve či později začnou i toužit do takové krásné skupiny patřit. Teprve postupně se nový adept dozví o mesiáši Moonovi a přijme ho a jeho manželku za své Pravé rodiče (zatímco jeho opravdoví rodiče jsou pouze "biologičtí" a patří k "satanskému systému"). Pak bude vyzván, aby se připojil k mesiášovu úsilí vytvořit nový ideální svět. Jako vstupní rituál slouží svatba s partnerem, jenž byl vybrán podle fotografie "nadpřirozeným způsobem" samotným mesiášem. Partneři zpravidla pocházejí z jiného národa a seznamují se bezprostředně před svatebním obřadem nebo až při něm. Zatím poslední takový obřad se konal letos v New Yorku.

Páry žijí ještě nějakou dobu odloučeně. Během ní se zkouší jejich odhodlanost sloužit Moonovi na celém světě při získávání peněz pod nejrůznějšími záminkami nebo prodejem předraženého zboží, popř. při práci v některé z továren, které k Moonovu impériu patří, náborem dalších členů či organizační prací.

Organizační činnost moonistům pomáhá jednak napravit velmi špatnou pověst a jednak vyvolat dojem užitečné a mnohými významnými lidmi podporované neziskové společnosti. Proto vytvářejí desítky zdánlivě nezávislých organizací (výrobní podniky, vědecká, politická, podnikatelská i náboženská fóra, kulturní soubory nebo i média), které nemusejí na první pohled mít s jejich vírou nic společného, a pod krásnými hesly o ideálech míru, sjednocení, rodiny, pokroku či vědy pořádají množství konferencí, festivalů či jiných akcí. K účasti na nich jsou finančně a prestižně motivovány politické, umělecké či vědecké špičky. U nás z těchto organizací patří k nejaktivnějším Federace rodin za mír ve světě, Federace žen za mír ve světě či Akademie profesorů za světový mír.

Nebezpečí: Moonisté jsou typičtí propracovanými způsoby mentální manipulace se svými členy. Kromě toho má Moon světové mocenské ambice, ale v poslední době se nezdá, že by byl schopen jich dosáhnout. Stále má ovšem možnost díky vlivnému médiím (např. noviny The Washington Post) světovou politiku ovlivňovat. Pozoruhodný je také vliv jeho bohatství (na své akce je schopen zvát např. nejvýznamnější světové politiky) a spojení s korejskou rozvědkou.

Počet členů: odhaduje se na 200 000, u nás několik málo set.

Kontakt: Žerotínova 42, Praha 3, čelné osobnosti: Anton Uhnák a PhDr. Juraj Lajda.

MORMONISMUS

Zakladatel: Američan Joseph Smith (1805 - 1844), mormonská církev ustanovena roku 1830, dnes pod názvem Církev Ježíše Krista Svatých Posledních dnů.

Učení apraxe: Učení vychází ze Smithova údajného nálezu zlatých desek popsaných egyptskými hieroglyfy. Se svým společníkem Oliverem Cowderym Smith tyto zlaté desky překládal, a to tak, že je četl pomocí zázračných kamenů, takže pod egyptskými hieroglyfy viděl písmo v angličtině. Jeho společník za plentou zapisoval to, co mu Joseph Smith diktoval. Po skončení překladu prý anděl zlaté desky odnesl do nebe. Tento překlad tvoří základní knihu mormonismu - knihu Mormon.

Úspěch knihy Mormon byl zajištěn pravděpodobně z velké míry tím, že dodával čtenářům vědomí důležitosti Ameriky (Kristus se podle knihy Mormon zjevil v Americe, Indiáni jsou potomci izraelských kmenů, staroegyptské spisy hovoří o Americe, vše důležité v náboženské historii se vlastně událo v Americe apod.), zakotvil do nebeského dění vymoženosti americké demokracie (např. o budoucnosti planety Země se v nebi rozhodovalo hlasováním) a vysvětloval specifika americké sociální scény (ti, kdo ve zmíněném nebeském hlasování zůstali neutrální, se stali černochy). Jiným možným vysvětlením nebývalého úspěchu této nové víry je zvýšení sebevědomí členů (např. nárokem na jedinou pravou církev, ale třeba i tím, že všichni mužští členové jsou kněžími), spolkaření, nejrůznější společenské a sportovní aktivity, citlivost k sociálně slabým lidem apod. Jistou roli mohlo sehrát i zabudování prvků lidové pověry a magie do systému nové víry, např. dodnes nošené tzv. garmenty, tedy zvláštní spodní prádlo, které má majitele uchránit před zlem a nemocemi.

Tyto garmenty obdrží každý mormon, který dosáhl zasvěcení v chrámě. V chrámě probíhají obřady křtu a zasvěcení (i pro mrtvé - proto mormoni platí za největší znalce rodokmenů, zkoumají archivy a matriky a vedou největší genealogický archiv na světě). V chrámech uzavírají mormonští manželé také věčný sňatek, který je nutný pro vstup do třetího - nejvyššího - nebe. Manželská věrnost a rodinný život je v Církvi Ježíše Krista Svatých Posledních dnů velmi ceněna. Kontroverzní doktrínu mnohoženství mormoni opustili již před sto lety.

Současná mormonská misie je stále velmi úspěšná, především v zemích tzv. třetího světa. Členům vyhovuje, že se nacházejí mezi slušnými lidmi a jsou za svou církev upřímně vděční, protože jim poskytne velmi dobré sociální zázemí i pocit dobré mravní úrovně. Naplní veškerý jejich volný čas a poskytuje jim i sociální záchrannou síť. V České republice působí přes sto misionářů, kteří - podobně jako Svědkové Jehovovi - chodí od města k městu a dům od domu. Tito misionáři jsou mladí cizinci (velkou většinou Američané), kteří po studiu na vysoké škole přijíždějí do ciziny na 24 (chlapci) či 18 (dívký) měsíců.

Nebezpečí: mimo extrémní a fundamentalistické mormonské skupiny v USA (které výjimečně praktikují tzv. smíření krve, tedy rituální vraždu) není žádné známo.

Počet členů: 10 mil., u nás více než jeden tisíc.

Kontant: Milady Horákové 85, Praha 7.

OSHO

Zakladatel: indický profesor filozofie **Mohan Chandra Rajneesh (1931 - 1990)**, roku 1971 přijal titul **Bhagwan Sri Rajneesh**, který vykládal jako "Požehnaný, který došel poznání, že je božský".

Učení a praxe: Vychází z hinduismu. Stát se v této tradici sannjásinem (tím, kdo všechno odhodil) znamená dlouhou cestu náboženského úsilí a askeze, která vrcholí osvícením. Stav sannjásina je čtvrtým a nejvyšším stupněm života - na tomto stupni se člověk v bezdomoví připravuje na nové zrození či dokonce na vysvobození z koloběhu životů. Bhagwan Sri Rajneesh ovšem hlásal, že osvícení a postupu do stavu sannjásina je možno dosáhnout velmi snadno. Stačí jen opustit vězení svého myšlení, přijmout božského učitele za nejvyšší autoritu, prožívat skupinové stavy změněného vědomí a považovat je za duchovní cestu vzhůru. Tato rychlá duchovní cesta lákala za Rajneeshem množství mladých příslušníků středních vrstev západních zemí (především Američanů a Němců), jež silně přitahovala Rajneeshova inteligence a humor a jeho originální spojení meditačních technik s prvky psychoterapie.

Rajneesh učil, že svou božskou přirozenost si člověk může uvědomit pouze tehdy, je-li zbaven potlačovaných emocí a pudů. Uvolnění hněvu a dalších emocí a (často současně) sexuální uspokojení se stalo psychoterapeutickou metodou, která ovšem desítky sannjásinů psychicky poškodila a tisíce pravděpodobně na další život poznamenala. Rajneeshův ašram (duchovní centrum) představoval i dobrý obchodní podnik, v němž sannjásinové vyráběli nespočet růženců (málá) s Rajneeshovým obrazem a dalších předmětů, fanaticky kupovaných Rajneeshovými obdivovateli.

V roce 1981 Rajneeshovy žáci koupili a pronajali rozsáhlé území v americkém státě Oregonu. Tam uprostřed málo obydlené farmářské krajiny začali sannjásinové budovat ašram jako zárodek nového, božského společenského zřízení. Pracovali s obdivuhodným úsilím sedm dní v týdnu a často i více než 12 hodin denně za odměnu vidět na okamžik svého guru Rajneeshe. Směli ho spatřit, když jejich špalírem pomalu projížděl v autě Rolls-Royce. Na vrcholu své moci Rajneesh vlastnil 93 těchto automobilů a každý den oblékal nová roucha, posázená diamanty.

Po skandálech a soudních procesech se hnutí nakonec rozpadlo, Rajneesh byl vyhoštěn z USA a znovu v Indii začal poslední etapu svého života. Pod jménem Osho vymyslel několik nových typů meditace, např. tzv. dynamickou meditaci. Pod tímto jménem je také díky množství knih znám veřejnosti.

Nebezpečí je dnes minimální. Současní následovníci Osha si jeho skutečný život značně idealizují. Hnutí po Oshově smrti nemá žádného vůdce.

Počet příznivců hnutí ve světě se odhaduje na několik desítek tisíc, u nás na několik málo stovek.

Kontakt: Oshova meditační centra jsou v Čechách v Lažanech na Karlovarsku ("Shangri-La", dříve "Gít", Lažany 49, 364 51 Štědrá) a na Moravě v Lažánkách u Veverské Bítýšky ("Osho Suguma Meditation Center", Lažánky 133, 664 76), meditace a kurzy se konají i na jiných místech.

RODINA

Zakladatel: David Brandt Berg (1919 - 1994).

Učení a praxe: Vychází z křesťanství. S mladými radikálními hippies Berg (který do této doby působil jako křesťanský misionář) roku 1968 veřejně vyhlásil revoluci a válku "systému", jímž myslel stávající establishment a především jeho vzdělávací, církevní a rodinné struktury. Tato skupina se nazývala Boží děti.

Revoluce proti systému probíhala i v sexuální oblasti. Časem se vyvinula svérázná nábožensky podložená sexuální nauka, v níž jsou všechna slova z bible o lásce interpretována tak, jako by hovořila o sexu. Komunity začaly praktikovat např. sharing (sdílení se), tj. sex na základě rozpisu, který určil vedoucí komunity. Odmítnutí partnera na rozpisu či jakékoli výhrady ze strany manželů či manželek byly považovány za sobecké a nekřesťanské.

Sex se postupně stal i součástí misijního působení Bergových komunit. Jako metodu k získávání mužských následovníků zavedl Berg tzv. flirty-fishing (laškovné rybaření, FFing), při němž se ženské příslušnice komunit vydávaly do barů a nočních podniků, aby prostitucí "zvěstovaly Ježíšovu lásku". Podle Bergova učení je takové nesobecké nabídnutí vlastního těla k prostituci stejnou "obětí", jako byla smrt Ježíšova těla na kříži. Pokud některá upřímně věřící, ale učení Davida Berga naprosto zmanipulovaná žena tuto prostituci přece jen odmítla, měla těžké výčitky svědomí a pocity viny. V podobných stavech se nacházeli i jejich manželé, kteří byli natolik "sobečtí", že nedokázali své ženy k takové sexuální "oběti" nabídnout.

David Berg se časem ze strachu před příbuznými svých následovníků i před policií uchýlil do ilegality. V 80. letech se Děti Boží pokusily navázat styky s tradičními církvemi, ovlivnit je a zároveň si odlehčit břemeno izolace a neutuchající kritiky ze strany příslušníků "systému". Zvolily proto jiné jméno - Rodina lásky - a od 90. let se nazývají prostě Rodina. Navenek příslušníci těchto komunit vystupují jako odhodlaní a žádnou tradicí nezátížení křesťanští misionáři, kteří s kytarami a širokými úsměvy nabízejí snadno přijatelnou formu křesťanství.

Nebezpečí Bergových sexuálních doktrín se týká v těchto izolovaných a utajených komunitách nejvíce dětí. Žijí v provizorních podmínkách, často nenavštěvují žádnou veřejnou školu, jsou frustrovány nepřírozenými vztahy mezi dospělými v komunitě a podrobeny sexuálním experimentům podle Davida Berga. Ten tvrdil, že sexuální zážitky mohou mít děti od 5 - 6 let a doporučoval rodičům, aby už takto staré děti postupně uváděli do sexuální praxe. Výjimkou v komunitách nejsou pornokazety, vzácně se nečlenům podaří zachytit i dětskou pornografii. - Ačkoli v rámci "světové revoluce" Berg aspiroval na ovlivnění světové politiky (dobré vztahy navázal např. s M. Kaddáfim), nebezpečí z této strany dnes již pravděpodobně nehrozí.

Počet členů byl odhadován v době největšího rozšíření na 10 000 členů žijících v komunitách. U nás je členů pravděpodobně ne více než 10. Počet příznivců mimo komunity není znám.

Kontakt: Komunita v ČR je v Týnci nad Sázavou, Benešovská 11/22. Vede ji Joe Powdrill.

SAHAJA JOGA

Zakladatelka: Sri Mataji Nirmala Devi (* 1923), působí jako duchovní učitel od roku 1970.

Učení a praxe: Začátkem května roku 1970 se podle Sri Mataji Nirmala Devi stala největší událost celého duchovního dění vesmíru - zakladatelka údajně otevřela sahasrára čakru a zpřístupnila ji všem lidem. Duchovní růst a osvícení od té doby není omezeno na úzkou vrstvu jogínů, ale je dokořán otevřeno každému - nastala doba snadného osvícení prostřednictvím sahaja jógy (sahaja = spontánní, přirozený, jóga = spojení, tj. s božstvím).

Duchovní osvícení (seberealizace) má následovníkům Sri Mataji dát sílu k obnovení energetické rovnováhy v čakrách, a tím k upevnění zdraví, odstranění nemocí, vyřešení životních problémů a ke zhojení citových problémů. Cílem je, aby člověk prožíval radost, pokoj a pocit bezpečí. Seberealizace je však pouhým počátkem - následovník musí dále pracovat očist'ovacími obřady a meditacemi s očima upřenýma na fotografii Velké Matky, neboť ona údajně vydává silné vibrace, které umožní duchovní pokrok. Sahaja jogíni mohou žít v komunitě nebo samostatně, ale každopádně se scházejí k pravidelným meditacím a obřadům. Příjezd Velké Matky je pro ně svátkem - Matka přednáší a po přednášce následuje hinduistický obřad mytí nohou omastkem, medem, mlékem, jogurtem apod. Takto vzniklý nápoj je považován za posvátný a později obřadně vypit.

Následovníci projevují Velké Matce božskou úctu. Sri Mataji je považována za matku celosvětové rodiny sahaja jogínů. Jako taková jim poskytuje normy jednání, výchovy dětí, pomáhá vybrat partnera (často z jiného národa) a oddává manželské dvojice. Dává důraz na duchovní růst prostřednictvím oddanosti, meditací a recitace manter dvakrát denně po hodině. Sahaja jóga má mít přednost před vším ostatním. Sri Mataji také učí, že její následovníci mají být nezávislí na jakékoli hmotě. To se týká i vztahu

rodičů k dětem. Pokud žijí v komunitě, mají mít děti kolektivní výchovu bez zvláštní role rodičů. Bývají také posílány do vzdálených škol založených a spravovaných touto náboženskou společností.

Nebezpečí v této skupině se mohou týkat především promyšleného způsobu, jak vyvolat ve členech závislost na Matce a skupině jejích následovníků. Hlásané pravidlo "čím více dáš, tím více dostaneš" může jogína dostat do pocitů viny. Tuto situaci může řešit ještě větší oddaností, která je ještě více náročná na čas a ještě více oslabí sociální vazby následovníka s lidmi mimo tuto náboženskou společnost. Zásady výchovy dětí, které Sri Mataji hlásá, jsou také poněkud problematické (pokud rodiče žijí v komunitě, o výchovu se většinou stará někdo jiný apod.).

Počet členů: asi 20 000 oddaných v 56 zemích (z toho asi polovina v Indii), asi 100 000 sympatizantů, u nás více než sto.

Kontakt: V České republice působí Společnost Sahadža jóga, Lublaňská 1, Praha 2 a Nadace pro seberealizaci a harmonii člověka, V jámě 1, Praha 1.

SATANISMUS

Zakladatele satanismus nemá. Jeho charakteristickým rysem je mnohotvárnost. Jednotliví satanisté mají velmi málo společných znaků, nemají ani jednotnou posvátnou knihu, ani vůdce, nemají dokonce často ani společnou víru v reálnou existenci satana. Jediné,

co satanisty spojuje, je protest a vzdor, symbolizovaný satanem. Podle toho, kolik je možností, jak vyjadřovat vzdor, je celá řada navzájem nezávislých satanistických skupin i jednotlivců.

Učení a praxe: Satan je postavou židovské a křesťanské víry, v níž je odpůrcem Boha. Spjatost satanismu s židovskou a křesťanskou tradicí dokazují např. satanistické symboly, např. pentagram, často obrácený špicí dol, někdy s dokreslenou tváří kozla (původně se jedná o židovské obětní zvíře, vyhnané za hříchy starozákonního lidu na poušť) či číslo 666, vzaté z bible, v níž bylo gematrickou šifrou za pronásledovatele křesťanů císaře Nerona.

Satanismus může být rozdělen do tří hlavních typů podle toho, proti kterému aspektu židovsko-křesťanské společnosti vzdoruje. Může se jednat o protest proti většinovému (křesťanskému) náboženství, protest proti morálce založené na tomto náboženství, nebo protest proti kulturním hodnotám křesťanské civilizace jako takové. Mluvíme pak o náboženském, antimorálním a antikulturním satanismu.

Při popisu škály, kterou satanismus dnes tvoří, vycházíme z náboženského satanismu. Jeho kořeny jsou již ve starověku, v němž křesťanství na svém postupu mnohdy jen povrchně překrylo původní pohanská náboženství. Jejich prvky si zachovaly určitou atraktivnost jako vzdoronáboženství, které se projevovalo jak v lidovém čarodějnictví, tak i jako jeden z inspiračních zdrojů tajného a elitářského stínového náboženství - ezoterismu. Náboženští satanisté uctívají satana jako reálně existující duchovní byto st. Vyzývají ho a věří, že jim na toto vyzvání odpovídá, dává jim sílu a vede je v nejrůznějších životních situacích. Mohou provádět i rituály včetně krvavých obětí. I v Čechách se již našly oltáře s kosterními pozůstatky malých zvířat. Satanisté tohoto typu bývají lidé s psychopatologickými sklony, neschopni čelit zlu v tomto světě jinak, než se mu jakoby postaví po bok a identifikovat se s ním. Čarodějnický satanismus dosáhl jednoho z vrcholů popularity ve Francii za vlády Ludvíka XIV. (na přelomu 17. a 18. st.). Ve 20. století se čarodějnický satanismus rozvinul hlavně díky zájmu o předkřesťanská náboženství do širokého hnutí WICCA, založeného Angličanem Geraldem Gardnerem (1884 - 1964). Náboženský satanismus prokázal svou nebezpečnost v rituální hromadné vraždě sedmi lidí (mezi nimi byla i herečka Sharon Tateová), kterou roku 1969 inicioval Charles Manson.

Více je dnes ovšem satanistů, kteří protestují proti křesťanské morálce a v satana jako duchovní bytost často ani nevěří. Křesťanskou morálku považují za pokryteckou, slabošskou a škodlivou. Hlásají víru v člověka, který není spoután žádnými omezeními, žije volně a - pokud vysloveně a bezdůvodně neškodí - je mu vše dovoleno. Proti solidaritě staví egoismus, proti odpuštění odplatu, proti společenským normám přírodu a její boj o přežití. Satan je těmito lidem symbolem volnosti a přirozenosti i původcem veškeré změny a pokroku. O satanovi ani o satanismu podle nich nelze vlastně nic určitého říci - každá definice by byla omezením, které samo je se satanismem v příkrém rozporu. Tento typ satanismu nachází odezvu někdy i v intelektuálních kruzích, které mají blízko k ezoterickým tradicím. Satanismus byl totiž vždy součástí a někdy dokonce hlavní náplní ezoterických řádů a loží (Řád zlatého úsvitu, Řád rudé růže a zlatého kříže, Řád východního Chrámu (O. T. O., Ordo Templi Orientis), snad i Řád Chrámu slunce). Jednou z nejvýznamnějších postav této tradice je "otec novodobého satanismu" Angličan Aleister Crowley (1875 - 1947), básník, spisovatel a autor několika spisů s okultní tematikou, který se sám prohlašoval za Anitkrista a Velkou šelmu 666. Jeho učení se dá formulovat do věty: "Dělej, co chceš; to je celý zákon." V 60. letech se ve Spojených státech proslavil Crowleyův následovník Anton Szandor LaVey (1930

- 1997), autor Satanské bible a dalších spisů, zakladatel První církve satanovy (1966, ústředí v San Francisku, Kalifornie, USA).

Třetí typ satanismu vytvářejí především mladí lidé svou účastí na tvorbě nové kultury, která zavrhuje tradiční hodnoty krásy, dobra, života apod. Proti tomu se ve výtvarných a literárních dílech a především v metalové hudbě objevují témata hnusu, krve, smrti, masakrů apod. Zatímco náboženští satanisté v satana věří a antimorální satanisté často nevěří, antikulturní satanisté o satanovi často ani příliš neuvažují. Společenství jiných satanistů jim dává pocit síly a bezpečí. Svou oddanost "satanské věci" či spíše své skupině někdy prokazují i vandalskými činy. Tito satanisté chtějí hlavně co nejvíce šokovat a vydráždit své okolí. Často se jim to i s pomocí oděvu, účesu či typických satanských symbolů daří. Za některými snahami šokovat je třeba vidět i komerční zájem (prodej zvukových nosičů či publikací apod.).

Nebezpečí hrozí hlavně tam, kde exhibicionistický či pubertální satanismus přeroste do satanismu "tvrdého", který se vyznačuje kriminálními činy. Tento přerod může paradoxně nastat i u těch jedinců, jejichž satanistická póza je zpočátku vnímána přehnaně negativně. To může takového člověka v budování jeho satanistické identity totiž ještě utvrdit. Podobně mohou situaci zhoršit bulvární sdělovací prostředky svými hysterickými zprávami, jimiž mohou satanistické činy podnítit. Jinou nenápadnou vstupenkou do tvrdého satanismu mohou být pro citlivějšího člověka i zdánlivě nezávazné magické či fantazijní hry (jako Ouija nebo Dračí doupe), vzývání satana "na zkoušku" nebo i koncerty metalových skupin. - Na druhou stranu se můžeme setkat s údajným satanismem jako následným vysvětlením motivu vážných kriminálních činů. Někteří (především amatérští) psychoterapeuti si také pomáhají údajným satanismem rodičů a příbuzných svých klientů, aby vysvětlili jejich psychické potíže.

Počet příznivců není možno ani odhadnout. Satanismus tvoří na sobě nezávislé skupiny, řády či lóže i jednotlivci, mezi nimiž nemusí být a nebývá žádná komunikace ani vzájemné uznání jako skutečných satanistů.

Kontakt: Z těchto skupin je možno oficiálně kontaktovat pouze Církev satanovu v Brně: P.O. Box 28, 616 00 Brno. Vede ji kapelník hudební skupiny Root Jiří Valtr. Počet členů přesahuje sto.

SCIENTOLOGIE A DIANETIKA

Zakladatel: Americký spisovatel sci-fi a brakové literatury Lafayette Ronald Hubbard

Učení a praxe: Ačkoli se Hubbardovi nepodařilo získat žádné ucelené vzdělání, využil četby několika děl z oboru psychologie a psychiatrie a v roce 1950 publikoval svou nejznámější knihu "Dianetika - moderní věda o duševním zdraví". Od vydání této knihy si Hubbard sliboval revoluci v přístupu k otázkám lidské duše. Odborná veřejnost Hubbardovy teorie odmítla a způsobila tak Hubbardovu fanatickou nenávist zejména vůči psychologům a psychiatrům.

Odmítnutí odborníků však Hubbardovi nezabránilo v zakládání tzv. Dianetických center, působících "psychoterapeuticky" na základě jeho teorií. I když se zpočátku jednalo o světskou záležitost, v roce 1955 se Hubbardovi následovníci stali Scientologickou církví. Důvodem byla pravděpodobně neutuchající odborná kritika, problémy s výrobou a aplikací

Hubbardových "léciv" a snaha dosáhnout daňových výhod. Za náboženskou doktrínu slouží učení o tom, že člověk je ve skutečnosti duchovní bytost mimozemského původu, která sestoupila do hmoty a při průchodu minulými životy na sebe nabalila velké množství problémů a zapoměla tak na svůj božský původ. Tyto problémy mají být odstraněny právě scientologickými technologiemi.

Navzdory množství skandálů, úmrtí za podivných okolností, soudních sporů a ostré kritice ze strany příbuzných i bývalých členů se scientologie rychle šířila především v USA, ale i v Evropě a na celém světě. Její náboženský charakter je všude zpochybňován. Svou náboženskou tvář totiž scientologie nastaví pouze tehdy, je-li to pro ni výhodné, většinou se prezentuje jako věda.

Návštěvníci přicházejí většinou na tzv. Oxfordský test osobnosti a často věnují scientologům velkou důvěru. Lichocením i strachem jsou pak nenápadně manipulováni ke koupi stále dražších a dražších scientologických kurzů, jimiž se dostanou do celoživotního řetězce "terapeutických" procesů (tzv. auditingů).

Nebezpečí: Na auditingy je často vypěstován návyk především vyhledáváním stále nových problémů a pseudoprotblémů a strachem ze zhoršení psychického stavu, jenž by údajně nastal při jejich přerušení. Auditovaní se též dostávají do sociální izolace, protože rozebíráním negativních zážitků si zpravidla "uvědomili", jak negativní vliv na ně mělo jejich dosavadní nejbližší okolí. Za společensky velmi nebezpečné je považováno působení scientologů pomocí firem, které nabízejí podnikům Hubbardovy administrativní technologie. Pokud podnik reaguje přívětivě na úvodní komunikační kurzy nebo kurzy organizace práce, bývají jeho významným členům nabídnuty auditingy. Scientologům se tak může podařit získat intimní osobní údaje o ekonomicky významných lidech. Nežádá se jim pak podaří získat v takovém podniku dominantní postavení.

Počet členů: scientology udáván na několik miliónů, seriózní odhady mluví nejvýše o stovkách tisíc skutečných scientologů, u nás několik stovek.

Kontakt: Dianetické centrum, Hornokřeská 60, Praha 4. Tiskový mluvčí: Vlastimil Špalek, zmocněnec pro scientologii v ČR: Jiří Voráček.

SRI CHINMOY

Zakladatel: Chinmoy Kumar Ghose (* 1931). Žák Sri Aurobinda, který ve svém učení "integrální jógy" hlásal spojení umění, sportu a duchovních technik, jež dovede člověka k sebeuvědomění jako k poslednímu stadiu lidské evoluce. V roce 1964 přesídlil do New Yorku.

Učení a praxe: Vychází z hinduismu, dává důraz na to, že prostřednictvím lásky, oddanosti a bezpodmínečného odevzdání může žák zažít věčnou jednotu s Nejvyšším (Supreme). I když Sri Chinmoy není tímto božským Supreme, je s ním údajně natolik sjednocený, že Supreme skrze něj promlouvá a že oddanost Supremovi je vlastně oddaností Sri Chinmoyovi.

Jako dědictví Sri Aurobinda s sebou Sri Chinmoy nese spojení náboženského života s uměním a sportem. Zvláštní schopnosti ve sféře umění a sportu jsou údajně známkou duchovní pokročilosti, neboť je to meditace, co zvyšuje tvořivost. Sri Chinmoy sám sebe

představuje jako vynikajícího sportovce i umělce. Mezi svými žáky je též obdivován pro své kresby ptáčků, jichž vytvořil údajně již na 5 milionů. Sri Chinmoy měl také složit tisíce písní a básní, které se hojně objevují ve zpěvnících, brožurách a interních časopisech. Podle svých slov při těchto uměleckých činnostech Sri Chinmoy nezapojuje svou mysl, nýbrž zdroj tvořivosti nachází v meditaci.

Sri Chinmoy je aktivní i v oblasti světového míru (vyhlašování hlavních měst míru, mírových regionů, míst a měst jako mírových květů apod.). V New Yorku se Sri Chinmoy se svou meditační skupinou pokouší dosáhnout oficiálního postavení při Organizaci spojených národů. I v této jeho mírové činnosti spatřují jeho následovníci jeho božské kvality. Sri Chinmoyovy mírové akce budí díky své nepřehlédnutelné reklamě dojem světové důležitosti a jedinečnosti.

Sri Chinmoyovi následovníci bývají často mladí lidé, inteligentní a vysokoškolsky vzdělaní. Mívají umělecké sklony a jsou povzbuzováni k vlastní tvořivosti. Oslovují je myšlenky světové harmonie a míru. Scházejí se v bílých oděvech k pravidelným meditacím a meditují i sami každý den ráno a večer nejméně čtvrt hodiny ve svém soukromém meditačním zátiší s fotografií Sri Chinmoye, květinami, svíčkami apod. Kromě toho se snaží alespoň hodinu denně strávit četbou Sri Chinmoyových spisů.

Nebezpečí: Oddanost a fascinace touto duchovní osobností se již v několika případech stala katalyzátorem psychické poruchy nebo naprostého oddělení následovníka od jeho nejbližších. Kvůli radikálně odlišnému životnímu stylu a přehlížení sexuální stránky člověka nebývají bez problémů ta manželství, kde se jeden z partnerů stane Sri Chinmoyovým následovníkem.

Počet příslušníků hnutí může ve světě dosahovat několika desítek tisíc, u nás i s příznivci asi dvou až tří set.

Kontakt: Sri Chinmoy centra, největší u nás jsou v Praze a ve Zlíně. Koordinátorem pro ČR je Miloš Škorpil, kontakt s veřejností nejčastěji obstarává Alena Poláková, Lomnického 6, Praha 4.

SVĚDKOVÉ JEHOVOVI

Zakladatel: Američan Charles Taze Russell (1852 - 1916), vycházel z prostředí, kde bylo silné očekávání konce světa a druhého příchodu Ježíše Krista na Zem, kde toto očekávání bylo živeno přesnými daty tohoto příchodu. Russellova studijní skupinka Badatelů bible se rychle rozrůstala díky vydávání časopisu Siónská strážná věž (od r. 1879). Kolem něj začaly vznikat studijní kroužky, známé jako Mezinárodní badatelé bible. Roku 1931 byl přijat název Svědkové Jehovovi.

Učení a praxe: Blízké protestantskému křesťanství, křesťanské církve a některé základní křesťanské doktríny jsou ovšem přísně odmítány. Charakteristický je fundamentalismus při výkladu bible, doplněný některými věroučnými zvláštnostmi, na nichž (dokud nejsou odvolány) svědkové silně lpějí, horlivost v získávání nových členů a přesně vypočítané, ale nikdy nesplněné sliby a hrozby konce světa (poslední přesně vypočítaný měl být roku 1975).

Pro svědky je typická naprostá oddanost jejich vůdcům, kteří autoritativně rozhodují o věcech víry i každodenního života. Hlavním nástrojem vedení (tzv. vedoucího sboru) jsou publikace (čtrnáctideník Strážná věž a množství knih - např. Poznání, které vede k věčnému životu, Rozmluvy z Pisem a další), které mají pro svědky platnost Božích příkazů. Tyto publikace jsou chápány jako do poslední čárky závazné. Ostatně již zakladatel Russell prohlašoval své spisy za důležitější než samu bibli. Jakákoli pochybnost nad instrukcemi v těchto publikacích či třeba jen četba neschválené literatury jsou běžně trestány vyloučením. Je třeba vzít v úvahu, že odříznutí od této údajně jediné organizace Boha Jehovy je tím nejkrutějším trestem, znamenajícím pro provinilce osobní katastrofu a velmi často i těžké psychické a sociální problémy.

Jen při vědomí této absolutní oddanosti autoritě pochopíme, proč jsou Svědkové na pokyn Strážné věže ochotni obětovat dokonce i svůj život či život svých dětí, jak je tomu v případě zákazu transfúze krve. Přitom právě autorita Strážné věže je již nesčetněkrát zklamala - v nesplněných předpovědích konce světa, v tichém opuštění některých zákazů stejně důležitých, jako je transfúze krve (např. bývalý zákaz očkování či transplantace, naposledy vyprcháání zákazu nástupu na civilní službu "do ztracena"), i v nenápadném odvolání některých dříve důležitých doktrín (naposledy o tzv. generaci roku 1914). Tato zklamání, odvolání a oklamání však vedoucí sbor prostřednictvím Strážné věže nikdy nepřiznal, nýbrž je vždy podává tak, aby vina za "nesprávné pochopení" dopadla na samotné řadové svědky.

Nebezpečí vyplývají ze zcela nekritického postoje svědků k autoritativnímu vedení. Není možné předpokládat, že by toto vedení plošně přimělo svědky k nějakému tragickému činu, různé zákazy a příkazy však mohou podstatně ovlivnit je i životy jejich dětí (zákaz transfúze, odmítání slavit narozeniny, Vánoce, ztížený kontakt s těmi, kdo nejsou svědky, apod.).

Počet členů: 5,8 mil., u nás 16 000.

Kontakt: Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, Bryksova 939, Praha 9, čelné osobnosti: MUDr. Ondřej Kadlec, Eduard Sobička, Jan Glückselig. Tiskový mluvčí: ing. Vítězslav Kohút.

TRANSCENDENTÁLNÍ MEDITACE

Zakladatel: Indický fyzik Mahesh Prasad Warma (* 1911), známý jako Maharishi Mahesh Yogi.

Učení a praxe: Maharishi Mahesh Yogi si stanovil rozšířit za cíl po celém světě transcendentální meditaci, jógickou techniku, zjednodušenou pro západní svět. Učil, že lidská duše přirozeně hledá štěstí, ale pravý mír je možné dosáhnout jen tehdy, když mysl přesáhne (transcenduje) tři běžně prožívané stavy vědomí - spánek, snění a bdělost - a dosáhne čtvrtého stavu blaženosti a čistého vědomí, v němž se uvolní jeho tvořivá inteligence.

Na počátku 70. let Maharishi přestal transcendentální meditaci propagovat jako náboženskou techniku, ale začal se více orientovat na vědeckou terminologii. Vhodnou propagací a vytvořením organizací se zákrytnými názvy se mu podařilo získat např. přístup do veřejných škol a dalších vzdělávacích institucí ve Spojených státech. Tam byla transcendentální meditace praktikována jako vědecká metoda až do roku 1977, kdy byla soudem prohlášena za náboženské hnutí.

Toto precedentní rozhodnutí soudu se opíralo o obřad puja, který je běžně a denně praktikován v indických chrámech a při němž hinduistický kněz přináší oběť za věřícího, který přinesl do chrámu dary. V transcendentální meditaci slouží tento obřad jako iniciace nového Maharishiho následovníka, který se zúčastnil několika úvodních "vědeckých" přednášek a který tyto kurzy a zasvěcení zaplatil. Po obřadu před oltářem, na němž je obraz Maharishiho mistra Guru Déva, přijme učedník svou osobní mantru, tj. krátké slovo vzaté z indické posvátné literatury. Transcendentální meditace je pak soustředěné opakování této mantry v mysli dvakrát denně 15 - 20 minut. Pro pokročilejší praktikanty Maharishi připravil tzv. siddhi projekt. Jeho součástí je i levitace, již má být dosaženo během meditace. Zatím ovšem siddhové dosáhli pouze prvního stadia "levitace", které spočívá ve skákání v tureckém sedu.

Maharishiho "vědecké" metody mají být uplatněny jako tzv. Maharishiho efekt, podle něhož má být díky praktikování transcendentální meditace jedním procentem obyvatelstva dosaženo snížení kriminality, agresivity, dopravních nehod a jiných negativních jevů o 20 - 30 %. Na světové úrovni politiky má Maharishi ambice hrát hlavní roli se svou světovou vládou. Ta má být určující politickou silou v tomto "věku osvěcení", který prý nastal roku 1975. Maharishiho teorie jsou podporovány Maharishiho vědeckou univerzitou, která produkuje desítky pseudovědeckých studií. Ty mohou na některé osoby přes množství nepodložených slov a nesplnitelných nadějí působit věrohodně. Společnost Maharishiho vědecké univerzity působí i u nás (v Liberci). V roce 1995 byla zaregistrována Strana přírodního zákona založená na Maharishiho učení.

Nebezpečí: není známo.

Počet členů: na světě několik desítek tisíc, u nás několik desítek.

Kontakt: Společnost Maharishiho vědecké univerzity sídlí na adrese Ruprechtická 9 / 143, 460 14 Liberec 14.

VÍRA BAHÁ'Í

Zakladatel: Bahá'ulláh (1817 - 1892).

Učení a praxe: Baháismus vychází z islámu a z především jeho odnože - bábismu, hnutí založeného na učení a spisech obchodníka Alího Muhammada Širázího (+1850). Bahá'ulláh se stal jeho nástupcem.

Základem baháismu je víra v jednotu všech náboženství. Ta si prý neodporují, ale pouze různě odpovídají na potřeby jednotlivých dějinných epoch. Do každé takové epochy poslal Bůh jeden svůj Projev (manifestaci) - bezhříšného a neomylného proroka, který poskytuje lidem boží zjevení na té úrovni poznání a kultury, na níž se právě nacházejí. Takovými božskými manifestacemi byli Abraham, Mojžíš, Kršna, Buddha, Zarathuštra, Ježíš a Mohamed. Za současnou boží manifestaci je ve víře bahá'í považován Bahá'u lláh.

Bahá'ulláhovo učení je obsaženo v mnoha jeho spisech a každé jeho slovo je považováno za svaté. Největší význam má ovšem Nejposvátnější kniha, která napodobuje sloh koránu a je považována za neomylné a svaté dílo. Někteří ovšem pochybují, zda je tento spis baháistům celý přístupný (má být údajně utajen proto, že mnoho Bahá'ulláhových zákonů dnes nemůže obstát při proklamované modernosti a pokrokovosti víry bahá'í). Obsahuje

předpisy o modlitbě (tříkrát denně tváří k Bahá'ulláhovu hrobu) a půstu, očišťovací rituály a náboženské zákazy, manželské a dědické zákony, morální standardy i praktická napomenutí a rady. Všechny předpisy nesou stopy islámské inspirace a pokoušejí se modernizovat islám mnohdy v Bábově duchu. Z bábismu převzal baháismus i kalendář, posvátnou číslicí se stala ovšem vedle devatenáctky i devítka.

Mottem baháistické víry je jednota - jednota náboženství i vědy, jednota národů, idea jednotné světové teokracie a jednotného jazyka. Prosazují rovnost sociální a majetkovou, rovnost mezi pohlavími, rasami apod. Tato jednota je ovšem vnímána jako faktické podřízení se tomu, co je pro tuto naši epochu určující, tedy baháistické víře, učení Bahá'ulláha a jeho zákonům, baháistické světové vládě apod.

Kvůli roli, která je připisována Bahá'ulláhovi, jsou baháisté v islámských zemích pronásledováni. Sám Bahá'ulláh zemřel ve vyhnanství v Palestině. Jeho syn 'Abdu'l - Bahá Bahá'ulláhovo učení zformoval do uceleného systému a spolu s baháistickými emigranty uvedl baháismus do celého světa. Svým nástupcem určil svého vnuka Shoghiho Effendiho Rabbaniho, který se zasloužil především o rozšíření baháismu do anglicky mluvících zemí. Po něm je v čele baháismu devítičlenná rada, která vede Světový dům spravedlnosti.

Baháisté oceňují na svém náboženství většinou důraz na ideje míru, emancipace, jednoty, rovnosti a spravedlnosti. Bývá mezi nimi dostatek vzdělaných lidí se světovým rozhledem, jimž je blízká myšlenka stálé evoluce. Věří, že úkolem člověka je na sobě pracovat, aby se z tohoto světa, v němž žije jako dítě v prenatalním stavu, zrodil do vyššího, plnohodnotného a duchovního světa.

Nebezpečí: není známo.

Počet členů: odhadován ve světě na 5 - 6 milionů, u nás několik desítek.

Kontakt: Bahá'í společenství, Belgická 36, Praha 2.

ZÁVĚR

Tato příloha je zkrácenou a upravenou verzí knihy Zdeňka Vojtíška Netradiční náboženství u nás (Praha 1998, nakl. Dingir, Jankovcova 31, 170 00 Praha 7, tel / fax (02) 806 276, 144 stran + příloha, 120,- Kč). Autor je zakladajícím členem Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů a jejím mluvčím.

Ke dni 31.12.1998 působilo v ČR 21 registrovaných církví a náboženských společností uvedených v následujícím přehledu:

1. Apoštolská církev v České republice

Protestantská církev sdružující křesťany letničního hnutí. Na území ČSR působil náboženský spolek letničního směru od roku 1908, v padesátých letech komunistický režim znemožnil jeho veřejnou činnost, od 60. let probíhaly snahy o legalizaci, od ledna 1989 činnost povolena v rámci ČSR. Tato církev neliturgického typu se opírá výhradně o autoritu bible, důraz je kladen na znovuzrození (tj. obrácení dospělého člověka), křest Duchem svatým, zvláštní

působení Ducha svatého v podobě prorokování, modliteb v neznámých jazycích apod. a na život v poslušnosti vůči Bohu. Velký význam je přikládán osobní duchovní zkušenosti. Duchovně výchovná činnost se provádí podle zásad prvokřesťanské praxe z doby apoštolů. Členy církve se stávají zásadně dospělí. Základní organizační jednotkou je sbor, nejvyšším orgánem je celocírkevní organizace.

2. Bratrská jednota baptistů

Protestantská církev reformačního typu, která zdůrazňuje vedle křtu (řec. baptisma) dospělých na základě osobního vyznání víry i závažnost bible pro křesťanskou praxi. Hlásí se k tradici anabaptismu (radikální reformace 16. st.), Jednoty bratrské a učení P. Chelčického. Baptismus pronikal do českých zemí od 2. pol. 19. st. prostřednictvím angloamerických misí. V r. 1919 se u nás konala 1. celostátní konference baptistických sborů. BJB byla uznána v r. 1951. Baptisté nepřijímají striktní Kalvínovo učení o absolutní predestinaci. Věří ve všeobecné kněžství, tzn. že každý člen má právo i povinnost vydávat svědectví o své víře. Neuznávají spasitelnou moc svátostí, křest a večeře Páně jsou však významnými akty. Základní organizační jednotkou jsou samostatné a svéprávné sbory, nejvyšším orgánem je konference sborů.

3. Církev adventistů sedmého dne

Církev protestantského typu s některými výraznými věroučnými zvláštnostmi: svěcení soboty, křest v dospělosti, přísná pravidla střídmosti (resp. neobvyklá péče o zdravý životní způsob), očekávání brzkého skutečného, viditelného druhého příchodu Spasitele. Odmítá posvátnou tradici, přijímá učení o boží Trojici a o Ježíši Kristu ve shodě s ostatními církvemi. Lidská duše v pojetí adventismu není nesmrtelná. Křest a večeře Páně zde nemají charakter svátostí, ale pouhých náboženských obřadů. Neuznává žádné křesťanské svátky kromě svátku "sedmého dne v týdnu", tzn. soboty. První zmínky o adventismu v Čechách jsou z r. 1892, první sbor byl založen v Praze r. 1902. CASD byla uznána v r. 1951, po následném zrušení pak opět uznána v r. 1956. Základní jednotkou je sbor, nejvyšším orgánem je ústřední konference.

4. Církev bratrská

Protestantská (reformační) denominace, která navazuje na kalvinismus a probuzenecké hnutí v anglosaských zemích v 19. st. Původně Svobodná církev reformovaná (zal. 1880), od r. 1919 Jednota česko-bratrská (uznána r. 1951), od r. 1968 Církev bratrská. Důraz je kladen na svobodně zvolenou příslušnost k církvi, věřící se mají stát svědky své víry. Za jednu z nejdůležitějších oblastí je považován manželský a rodinný život, spojený s křesťanskou výchovou dětí. Církev uznává dvě svátosti - křest (udělovaný dětem i dospělým) a večeři Páně (pod obojí způsobou). V rámci trinitárního dogmatu je kladen velký důraz na nenahraditelnost ducha svatého. Základní organizační jednotkou je sbor, nejvyšším orgánem je celocírkevní konference.

5. Církev československá husitská

Křesťanská církev, jejíž liturgie byla vytvořena s použitím prvků různých tradic. Liturgií vychází z katolicismu. Teologicky se vyvíjela od liberalismu a modernismu k postojům bližším tradičnímu křesťanství, spíše v jeho protestantské podobě. Není církví katolickou ani protestantskou (dle stanoviska CČSH). Vznikla v ČSR v r. 1920 odštěpením radikálního

reformního křídla římskokatolického duchovenstva. Do r. 1971 působila pod názvem Církev československá. Uznává sedm svátostí (některé jsou však odlišně vykládány od pojetí katolického), večeře Páně je vysluhována (pod obojí způsobou) při každé bohoslužbě. Za nejvyšší normu učení a života je pokládán duch Kristův. Kněží (muži i ženy) nejsou vázáni celibátem. CČSH neuctívá svaté, Marie je ctěna, ale ne uctívána. Základní jednotkou je náboženská obec, nejvyšším orgánem je sněm. V čele diecézí je volený biskup, nejvyšším celocírkevním činitelem je patriarcha.

6.Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů (mormoni)

Církev vznikla v r. 1830 v USA. Název je odvozen od jména amerického proroka Mormona z 5. st. Mormoni se chápou jako společenství, které se neodštěpilo, ale pokračuje z přímého božského podnětu. Bibli nepovažují za úplné a dokončené boží slovo, zdůrazňují nutnost nových zjevení, která také popisují ve svých knihách. Odmítají nauku o Boží trojici. Manželé uzavírají věčný sňatek v naději na vstup do tzv. třetího (nejvyššího) nebe, kde by se sami mohli stát bohy a plodit duchovní bytosti, jejichž nositeli by mohla být těla obyvatel různých planet. Křest a zpečetění manželství na věčnost jsou určeny nejen pro živé, ale i pro mrtvé. V ČR byli mormoni registrováni v r. 1990, v českých zemích však působí již od r. 1929.

7.Církev řeckokatolická

Samostatná součást katolické církve, používající východní (byzantský) obřad, součást skupiny tzv. uniatských církví, které vznikaly po východním schizmatu (r. 1054). Církev uznává primát římského papeže, obřad však praktikuje byzantsko-slovanský, při obřadech se užívá staroslověnštiny, tj. staré církevní slovanštiny, výjimečně i češtiny. Věrouka je totožná s církví římskokatolickou. Je uznáváno sedm svátostí, a dále svátostiny, jako je svěcení a žehnání. Církev mimořádně zdůrazňuje úctu ke svatým Cyrilu a Metodějovi. Liturgie je bohatá na symboliku. Biskupové a ovdovělí kněží jsou vázáni celibátem. První farnost na českém území byla zřízena r. 1933. V r. 1950 byla církev postavena mimo zákon a věřící úředně prohlášeni za pravoslavné. Činnost církve byla obnovena v r. 1968. Základní jednotkou je farnost, nejvyšším organizačním útvarem v ČR je apoštolský exarchát pro řeckokatolíky.

8.Církev římskokatolická

Katolická církev západního (římského) obřadu. Jedná se o nejpočetnější a nejvlivnější křesťanský směr. Jádrem učení je - jako u jiných církví - nauka o narození, životě, smrti, vzkříšení a nanebevstoupení Ježíše Krista a současně nauka o jeho soupodstatnosti s Bohem-Otcem. Základním věroučným pramenem je bible jako střed a vrchol tradice (zachycené též v dílech patristických autorů). Víru oficiálně vyjadřují koncily a papežové. Základem kultu je sedm svátostí (křest, biřmování, eucharistie, smíření, svátost nemocných, svěcení kněží, manželství) a dále svátostiny (např. vymítání zlých duchů, žehnání různých předmětů apod.). Klíčovou pozici zaujímá svátost eucharistie, při níž je podle víry katolické církve skutečně přítomen Kristus, jeho tělo a krev, pod znameními chleba a vína. Na rozdíl od pravoslaví katolicismus učí, že Duch svatý vychází jak od Otce tak i od Syna. Dále mj. učí o věčné blaženosti a věčném zavržení a o očišťování duší zemřelých na prahu věčné blaženosti. Biskupů a kněžím je uložen celibát, spolu s nimi působí ženatí i svobodní jáhni. Nejmenší organizační jednotkou je farnost, v čele katolické hierarchie stojí papež. V ČR existují 2 církevní provincie (česká a moravská) a 8 biskupství.

9.Českobratrská církev evangelická

Protestantská církev unionovaného směru. Vznikla v r. 1918 na území Čech a Moravy sloučením evangelických sborů luterského (augsburského) a dnes převládajícího kalvínského (reformovaného) vyznání. Uznává dvě svátosti - křest a večeři Páně. Církev není chápána jako nutná podmínka spásy, duchovenstvo (muži i ženy) není chápáno jako prostředník mezi člověkem a Bohem. Původní striktní Kalvínovo učení o absolutní predestinaci je zde oslabeno. Významnou podobou činnosti jsou bohoslužebná shromáždění. Základní jednotkou je farní sbor, nejvyšším orgánem je synod.

10.Evangelická církev augsburského vyznání v České republice

Protestantská církev luterského typu, jejímž věroučným základem je Lutherova nauka vyjádřená v Augsburském vyznání z r. 1530. Bible je jediným pramenem víry, spasení se děje pouhou vírou, je uznáván věroučný článek o boží Trojici, Marie není předmětem modliteb, nejsou uctívány ostatky, kněz není chápán jako prostředník mezi člověkem a Bohem, jsou vysluhovány dvě svátosti - křest a večeře Páně. Církev představuje jediný sbor v Praze, sdružující především Slováky luterského vyznání žijící v Praze.

11.Evangelická církev metodistická

Protestantská denominace vycházející ze světového metodismu (vznik v 18. st. v prostředí anglikánské církve). Jedinou autoritou a směrnicí života i víry je bible, která má být systematicky a metodicky zkoumaná. Důraz je kladen na vyznavačství s výraznými emotivními prvky, každý věřící se má aktivně účastnit evangelizace. Uznávány jsou dvě svátosti - křest a večeře Páně, pokřtěni mohou být děti i dospělí. Členství ve farním sboru se naplňuje složením členského slibu. V ČSR byla ECM založena v r. 1921.

12.Federace židovských obcí v České republice

Jediné mimokřesťanské náboženské společenství registrované v ČR. Principiálním věroučným východiskem je text Tóry (Pentateuch, Pět knih Mojžíšových) s důrazem na Mojžíšovu roli. Bůh (Jahve) je v monoteistickém pojetí judaismu stvořitel a udržovatel, má personální charakter, dává zákony a vytváří míru dobra a zla. Kontakt mezi Bohem a člověkem je bezprostřední. Vztah mezi lidmi a k Bohu reguluje Desatero a další stovky zásad, nutných pro plnohodnotné naplňování židovství. Významným pramenem morálky a práva je Talmud. Judaismus žije v očekávání příchodu Mesiáše. V židovství není hierarchie, v čele náboženské obce stojí její předseda, obci slouží rabín jako učitel, kazatel a soudce.

13.Jednota bratrská

Protestantská náboženská organizace (Unitas Fratrum, Moravian Church), která se pokládá za nejstarší reformační církev. Proklamuje přímou návaznost na původní jednotu českých bratří, založenou roku 1457, s tím, že se obnovila r. 1870 v Sasku. Je věroučně blízká Českobratrské církvi evangelické, resp. luterství. Uznává dvě svátosti - křest a večeři Páně (pod obojí způsobou). Členové drží tzv. hodinové modlitební stráže za obec a za svět. Základní jednotkou je místní sbor, sbory JB v ČR tvoří provincie v čele s voleným biskupem a úzkou radou; spolu s provinciemi jinde ve světě tvoří světovou Jednotu bratrskou (Unitas fratrum).

14.Křesťanské sbory

Protestantská denominace (hnutí otevřených bratří), součást tzv. svobodného protestantismu. Původem irské hnutí z r. 1825. Navazuje na reformaci, odmítá posvátnou tradici, uznává zásadu všeobecného kněžství (každý pokřtěný člen, tj. dospělý, může kázat a vést bohoslužby), nepokládá za potřebné, aby se sbory věřících v Krista sdružovaly do zvláštních církví a denominací. Vedle křtu je praktikována i večeře Páně. Na našem území působí od počátku 20. st.

15.Luterská evangelická církev augsburského vyznání v České republice

Protestantská luterská církev působící ve Slezsku, která vznikla v r. 1991 vydělením ze Slezské ev. církve a. v., věroučně viz popis u Evangelické církve a. v. v ČR. Registrována r. 1995

16.Náboženská společnost českých unitářů

Křesťanské denominační hnutí, které se zformovalo v Evropě v 16.–17. století. Volně navazuje na reformaci, ale na rozdíl od křesťanských církví odmítá nauku o Boží trojici, pokládá Ježíše za pouhého člověka, nepřijímá ani nauku o zmrtvýchvstání Ježíše, o prvotním hříchu, o panenství Marie, o vykoupení o všech svátostech. Členové nejsou vázáni žádným vyznáním víry. Čeští unitáři patří k proudu univerzalistů, kteří spojují prvky křesťanství a jiných náboženství. Základní jednotkou je místní náboženská obec, nejvyšším orgánem je místní valné shromáždění.

17.Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

Původně spolek Badatelů bible (zal. r. 1880 v USA), nynější název od r. 1931. Boha Jehovu chápou jako stvořitele, členové jsou povoláni zvěstovat boží pravdy. V poslední bitvě u hory Armagedon má zahynout celé lidstvo kromě Svědků. Neuznávají nauku o boží Trojici ani svátosti. Odmítají úctu ke státním symbolům, volit, vykonávat vojenskou povinnost (není pro to podle jehovistů biblický podklad), nesvěti žádný den odpočinku, nesmí přijmout transfuzi krve (transfuze je považována za biblí zakázané jedení krve). U nás působí od r. 1907. Základní jednotkou je sbor, národní ústředí se nazývá odbočka, světové ústředí je v Brooklynu (USA). Společnost je u nás registrována od r. 1993.

18.Novoapoštolská církev v České republice

Křesťanská denominace řazená buď jako protestantismus probuzeneckého směru nebo nepřesně ke katolicismu neřímského typu. Snaží se o návaznost na první (apoštolskou) církev se silným důrazem na příchod Kristův. Uznává tři svátosti - křest, večeři Páně a svaté zpečetění. Věřící jsou přesvědčeni, že Ježíš posílá a ještě posílá své apoštoly (zde vyšší představitelé církve), kteří jeho jménem učí a křtí. Na našem území působí od 2. pol. 19. st. Základní jednotkou je sbor, v čele církve na celém světě je kmenový apoštol, různá území spravují z jeho pověření obvodoví apoštolové. Duchovenské služby různých stupňů se konají při zaměstnání.

19.Pravoslavná církev v českých zemích

K rozdělení na dnešní pravoslavnou a katolickou církev došlo r. 1054. Věřoučně i organizačně vychází z apoštolské tradice raného křesťanství, základní články víry jsou shrnuty v nikajsko-konstantinopolském vyznání. Podle pravoslavného učení vychází Duch svatý pouze od Boha-Otce, nikoliv též od Boha-Syna jako v katolicismu či protestantismu. Pravoslaví neuznává primát římského papeže, uznává sedm svátostí, ctí bohorodičku, světce, anděly, relikvie. Pravoslavní mají převážně ženaté duchovenstvo. Část kněží jsou mnichy, kteří žijí v celibátu; z nich se vybírají biskupové. Jednotlivé místní církve jsou samostatné (autokefální). Základní jednotkou je církevní obec (farnost), vyššími územními celky jsou protopresbyteráty a eparchie. V českých zemích jsou dvě eparchie v čele s biskupy, biskup pražské eparchie má titul metropolita a je nejvyšším představitelem této církve.

20.Slezská církev evangelická augsburského vyznání

Křesťanská církev luterského typu působící ve východní části našeho Slezska, na Těšínsku, pod tímto názvem od r. 1948 (od r. 1918 jako Augsburská evangelická církev). Věrouka - viz Evangelická církev a. v. v ČR. Jako bohoslužebný jazyk se používá čeština a polština. Po rozkolu v r. 1991 se z této církve vydělila Luterská evangelická církev a. v.

21.Starokatolická církev v České republice

Menší církevní společenství podobné Církvi římskokatolické. Vzniklo odštěpením z ní po 1. vatikánském koncilu (1870). Uznává čestný primát římského papeže, nikoli dogma o jeho neomylnosti, odmítá praxi odpustků, půst a celibát kněží je dobrovolný. Některé starokatolické církve poskytují kněžské svěcení ženám. Praktikuje sedm svátostí. V našem prostředí vznikla v r. 1874 a hlásí se k husitské tradici a čtyřem pražským artikulům. Základní jednotkou je obec (farnost), synod volí synodní radu a biskupa, který je nejvyšším představitelem zdejší Starokatolické církve. Starokatolické církve jsou sdruženy v Utrechtské unii a jejich biskupové v Mezinárodní biskupské konferenci.